

2016. MÁJUS

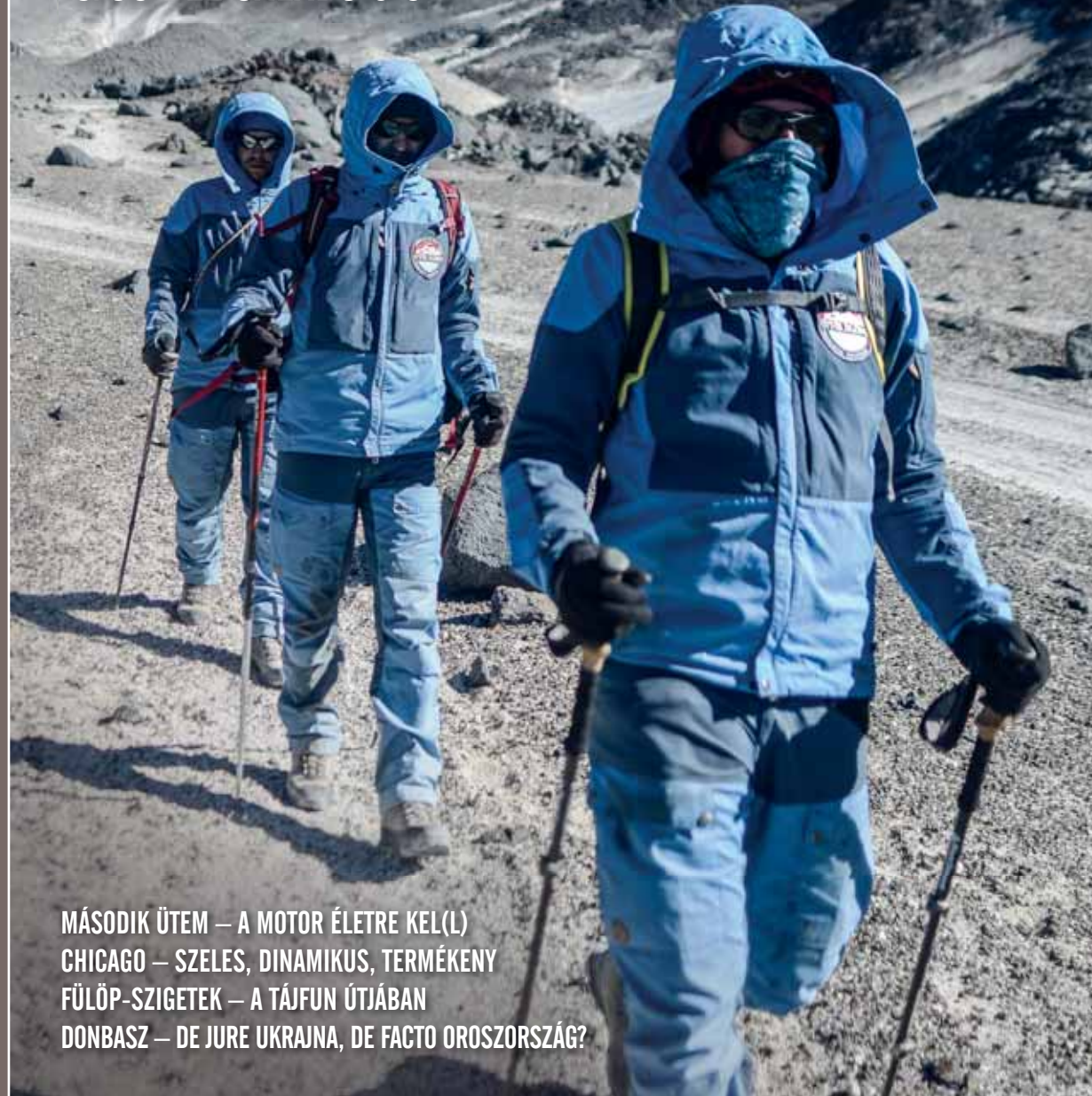
WWW.AFOLDGOMB.HU

A FÖLDGÖMB

ALAPÍTVÁ: 1929

A MEGISMERÉS KALANDJA

ADATVADÁSZOK OJOS DEL SALADO 3.0

MÁSODIK ÜTEM – A MOTOR ÉLETRE KEL(L)
CHICAGO – SZELES, DINAMIKUS, TERMÉKENY
FÜLÖP-SZIGETEK – A TÁJFUN ÚTJÁBAN
DONBASZ – DE JURE UKRAJNA, DE FACTO OROSZORSZÁG?

nka
Nemzeti Kulturális Alap

A Magyar Földrajzi Társaság folyóirata

940 Ft • 14 LEJ • 3 € • ELŐFIZETŐKNEK: 750 Ft

High Coast Tank Top W

High Coast Zip-Off Trousers W

High Coast II

**HIGH COAST
TÖBB MINT
PRAKTIKUS**

A High Coast sorozatot spontán kalandokra tervezték. Amikor nem akarsz túl sokat gondolkodni, csak fogod a cuccod, és mész. A letisztult dizájnuk köszönhetően nem foglal nagy helyet a táskában, mégis többet ad, mint egy egyszerű holmi. A High Coast sorozat tagjai nemcsak praktikusak, de a felhasználási lehetőségek széles tárházát is kínálják. A fenntartható anyagok újrahasznosíthatók, káros impregnálószereket pedig nem tartalmaznak.

Grube: Érd, Kadarica u.1. •
Mountex-Váci: Budapest, Váci út.19. •
Mountex-Ferenc krt.: Budapest, Ferenc krt. 2-4. • Mountex-Stop Shop Óbuda:
Budapest, Bécsi út 136. • Mountex-
Budaörs: Budaörs, Malomkő n. 7.

A teljes High Coast kollekción megtalálható itt: www.fjallraven.hu

Versenyszezon

ISKOLÁSKÉNT – HA TEHETTEM – KERÜLTEM A VERSENYEKET. Felesleges izgulás, teljesítménykényszer, nyomasztó környezet társult mindegyikhez. A vonzeróhiányt valószínűleg az érdekesség és a szórakoztató jelleg alacsony szintje okozta. Minek küzdeni, ha nincs benne igazi játék...?

Most viszont egy hónap alatt két nemzetközi versenyt is szerveztünk: a Földgömb földrajzversenyét már 8. alkalommal a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnáziumban és az andoki expedíciókhoz közvetlenül kapcsolódó Kövesd a kutatókat! versengést – másodszor – a budapesti Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban. És – ellentétben az iskolásfejjel megélt feszélyező küzdelmekkel – a hangsúly az érdekesítő ismeretterjesztésen és szórakoztatáson volt, bőven mért díjakkal (a tanároknak is) és emelkedett hangulattal.

Május 21 viszont már a Felfedezők Napja szombatja a Millenárison, s mivel a vezérfonal most a klímakutatásé, címlapanyagunkban az Ojos del Saladón dolgozó februári Földgömb-expedíció kihívásairól írunk. Az aktualitások egyébként is erősen jelen vannak e számunkban: részletesen elemezzük a kelet-ukrajnai konfliktust, és régi motorosunk, Szirmai Gábor útját is aprólékosan követjük Egyiptomig – ráadásul úgy, hogy a friss hírek szerint újra megvan a gép, és már a Földközi-tengert is elérte...

FOTO: ZIMNY VIKTÓRIA

FOTO: HELING ZSÓFI

Dr. Nagy Balázs
főszerkesztő

A FÖLDGÖMB[®]

A MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG ISMERETTERJESZTŐ MAGAZINJA

Alapítva: 1929

XXXIV. évfolyam, 303. lapszám
2016. május

Főszerkesztő: Dr. Nagy Balázs

Helyettes főszerkesztők:

Farkas Péter, Dr. Nemerikényi Zsombor

Munkatársak:

Barabás Ambrus, Bugya Éva, Dr. Mari László

Állandó szerzőink:

Franciscs László, Dr. Jakab Gusztáv,
Dr. Karácsonyi Dávid, Kálló Péter,
Kerekes István, Kirschner Péter,
Ladányi Tamás, Mészáros Zsuzsa, Sánta Gábor,
Süveg Áron, Szirmai Gábor, Dr. Tamáska Máté,
Dr. Telbisz Tamás

Térképek: Dr. Nemerikényi Zsombor

Tervezőszerkesztő: Heiling Zsolt

Tördelőszerkesztő: Máté Gábor

Korrektor: Márton Béla

Nyomás: Pethő Nyomda Kft.

Kiadó: Heiling Média Kiadó Kft.

1142 Budapest, Erzsébet királyné útja 125.

Tel.: (1) 231-4040. Fax: (1) 231-4045

E-mail: szerkesztoseg@afoldgomb.hu

A kiadásért felel: a kiadó igazgatója

Értékesítési és marketingigazgató:

Sekoulopoulou Márta. Tel.: (30) 650-6801

E-mail: marti@heiling-media.hu

Megjelenik minden hónap első hetében, évente
10 alkalommal (két összevont lapszámmal).

Terjeszti a Lapker Rt. és alternatív terjesztők

Előfizetés 1 évre: 7500 Ft

Előfizethető a kiadóban Zimay Viktóriánál

Tel.: (1) 231-4040

E-mail: elofizetes@afoldgomb.hu

vagy webáruházunkban: EBOLT.AFOLDGOMB.HU

Régebbi lapszámaink megvásárolhatók a kiadóban,
vagy az EBOLT.AFOLDGOMB.HU webáruházban

Pulitzer-éremdíj (2008)

Gárdi Balázs szerzőnk, lapunkban
megjelent anyagai elismeréseként

Szociográfia-különdíj (2012)

Társadalmi témájú riportjaink,
képsorozataink elismeréseként

Minden jog fenntartva! A magazinban megjelent képeket, ábrákat és szövegeket a kiadó engedélye nélkül tilos közzétenni, reprodukálni, számítástechnikai rendszerben tárolni és továbbadni! Meg nem rendelt fényképeket és kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. A lapban megjelent hirdetések tartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget.

HU ISSN 1215-8690

Lapunkat rendszeresen
szemléli a megújult

„Ésszel járom be a Földet!”

Vámbéry Ármin

Címlapkép: Kálló Péter

OJOS DEL SALADO – ERESZKEDÉS

A TEJOS-TÁBORBÓL, 5700 MÉTEREN

⊕ PILLANTÁS AZ ÉGRE

Franciscs László–Sánta Gábor: EGY CSILLAGHALMAZ
SZÜLŐHELYE – MESSIER8, A LAGÚNA-KÖD 4

⊕ FEL A FEJLE!

Franciscs László–Landy-Gyebnár Mónika:
POLLENKOSZORÚ A NAP KÖRÜL 6

⊕ TÉR-FIGYELŐ

Schneller Krisztián:
HAZÁNK TERMÉSZETVÉDELMI TÉRSÉGEI 8

⊕ FLÓRA ÉS FAUNA

Jakab Gusztáv–Höhn Mária: JÓSIKA-ORGONA 10

⊕ FÖLD ÉS ÉG

Ladányi Tamás: BEFEJEZETLEN SZIMFÓNIA 12

⊕ ÚTI TIPP!

Lázár Ádám: A SIVATAGI DÉLIBÁB – DUBAJ 14

⊕ Dudda Roland:

VASCO DA GAMA – PORTUGÁLIÁTÓL
INDIÁIG 18

⊕ Nagy Balázs:

ADATVADÁSZOK – OJOS DEL SALADO 3.0 20

⊕ Michalkó Gábor–Rätz Tamara:

CHICAGO – SZELES, DINAMIKUS,
TERMÉKENY 36

⊕ Erdélyi Eszkimó Péter:

DE JURE UKRAJNA, DE FACTO
OROSZORSZÁG? – ÚJ FANTOMÁLLAMOK,
KREML-ÉRDEKEK 50

⊕ Karácsonyi Dávid:

FÜLÖP-SZIGETEK – EGY DARABKA
LATIN-AMERIKA A TÁJFUN ÚTJÁBAN 64

⊕ Szirmai Gábor:

MÁSODIK ÜTEM – A MOTOR ÉLETRE KEL(L) 76

Adatvadászok

Már háromszor jártam fenn a csúcson az előző években, de ez a mostani menet a legkimerítőbb. Nyilván visszaüt, hogy nem „csak” felmegyünk egy hegyóriásra, hanem közben hosszasan dolgozunk is: szerelünk, ásunk, kalapálunk, szervezünk, hurcolkodunk, folyamatosan mozgásban vagyunk. Vadászunk: a zsákmány, a jégfogyásról, környezetváltozásról tanúszkodó adatok pedig itt rejtőznek, csak elő kell csalogatni mindet. Ha nem lesznek meg, ha sérültek, hiába jöttünk Chilébe...

20

Chicago

Amikor a húszéves Al Capone 1919-ben New Yorkból Chicagóba költözött, egy dinamikus fejlődő amerikai iparvárosban találta magát. A Michigan-tó partján fekvő, hivatalosan 1833-ban alapított város ekkor már túl volt az 1871-es nagy tűzvész megrázkódásain, a 17 ezer, főként fenyőépület megsemmisülésén. Májig vitatéma, hogy mitől is kapott lángra az a pajta, amely a történelmi pusztítás tűzfészke volt...

36

De jure Ukrajna, de facto Oroszország?

A legendás Donbasz-régióban – melynek kialakulását Donyeck központtal a környék szénvagyona tette lehetővé – két kis marionett-„népköztársaság” jött létre a szemünk láttára. Megszületésüknél Oroszország bábáskodott, és jelenleg is Moszkva „neveli” őket...

50

Fülöp-szigetek

Spanyol és amerikai gyarmati múltjával, katolikus templomaival a Fülöp-szigetek egy csipetnyi Latin-Amerika Délkelet-Ázsia szigetvilágában, ahol a társadalmi szakadék feneketlen mély, a kriminalisztikai statisztikák diagramjai pedig az égbe szöknek. Amerika egykor társult országa a Marcos-diktatúra évei alatt Japán mellől a régió sereghajtói közé süllyedt gazdaságilag, amiből nehéz a kilábalás. Pláne, ha a térséget időről időre tájfunok sújtják...

64

A motor életre kel(l)

Talán szétverték és kerekeiből kiskocsit csináltak, akkujáról pedig táskarádió szól... Dél-Szudánban „felejtett”, szeretett motoromon töprengve efféle gondolatok bántottak. A blokád és a vérengzések miatt az öreg DKW-t Shambában – a Nílus egy dágványában – kellett hagynom legutóbb, mert inkább az irhámot mentettem a száz kilométernyi mocsárvidéken át. Aztán a Szudáni Hajózási Társaság igazgatója jó hírt küldött...

76

EGY CSILLAGHALMAZ SZÜLŐHELYE

MESSIER8, A LAGÚNA-KÖD

Kora nyáron a Kígyó és Nyilas csillagképekben, vagyis a Tejút centrumának irányában a bolygónkról látható égbolt egyik leggazdagabb területét pillanthatjuk meg. Csillaghalmazok, gömbhalmazok, sötét porfelhők és fénylő csillagkeletkezési régiók egész hada fedezhető fel itt, amatőr csillagászként kisebb távcsővel pásztázva pedig lépten-nyomon jól ismert mélyégobjektumok egész sorába botlunk. Nem is csoda, hiszen galaxisunk Sagittarius nevű, a centrumhoz közel eső spirálkarjában járunk. A régió csillagközi felhőkomplexumai közül minden bizonnyal a legösszetettebb és az egyik leglátványosabb a Messier katalógusának 8. sorszámát viselő Lagúna-köd, a Tejút egy olyan izgalmas részlete, ami a gömbhalmazokat leszámítva önmagában hordozza a különböző mélyégobjektum-típusok legtöbbszörét. Sőt, ha kellőképpen elmélyedünk a kiterjedt ködösség fotografikusan megörökített részleteiben, szokatlan világokra bukkanhatunk itt, ezen a tőlünk nagyságrendileg 4000–5000 fényévre eső, kozmikus helyen

Nagy elődök fejtörője

Az igen feltűnő égterületet, a Lagúna-köd vidékét Giovanni Battista Hodierna, Galileo Galilei olasz követője a távcső első csillagászati használata után igen hamar, már 1654 előtt is vizsgálta, és magát a ködöt mint közepes fényességű „nebulózat” fel is jegyezte katalógusába. Ez azonban nem jelenti azt, hogy valóban magának a ragyogó gázködnek a fényét észlelte volna. A ködös, csillagokkal tűzdelt terület összetettsége és az akkori távcsövek gyenge minősége jó időre elbizonytalanította a csillagászokat: vajon a vizsgált objektum valódi köd-e, vagy épp egy nehezen felbontható csillaghalmaz? Egyesek szerint az M8-ban az 1680-as esztendőben észlelő John Flamsteed, az első angol királyi asztrológus nem vehette észre a ködösséget, hiszen annak csekély fényereje alulmarad a benne lakozó csillaghalmazéhoz képest, így csupán a csillaghalmaz tagjainak összeolvadó fényét láthatta. Az 1746-ban észlelő svájci Philippe Loys de Chéseaux például csillaghalmazként katalogizálta a jelenséget, míg egy évvel később, 1747-ben a francia Guillaume Le Gentil egy ködösséget és egy csillaghalmazt írt le. Amikor honfitársa, a híres üstökös-vadász Charles Messier 1764-ben rendszerbe vette a Lagúna-ködöt – hogy mások azt össze ne tévesszék a csóvás égi vándorokkal –, elsődlegesen a csillaghalmazt említi, és külön megjegyzi a 9 sagittarii csillag környezetében lapuló ködösséget. Így minden bizonnyal tudatában volt a Lagúna-ködnek mint

A nemzetközi díjas felvételt **PAPP ANDRÁS** készítette 20 cm tükrőátmérőjű Newton-asztrográfra szerelt Canon EOS 550D fényképezőgéppel Namíbiából, a déli félteke égboltja alól

Kozmikus üreghrendszerben

csillaghalmaz-csillagköd együttes jelenségének. A korszak nagy csillagkatalógusát előkészítő, német gyökerű, angol John Herschel pedig az előzmények ismeretében már két katalógusszámmal is illette a területet. Ily nehézkes úton jutottak Európa korszakalkotó csillagásza arra a megegyezésre, hogy az NGC 6530 sorszámmal a halmazt, az NGC 6523-mal pedig a köd fényes (akkoriban éppen érzékelhető) centrumát jelöljék meg, melyek együttesen alkotják az M8-at, azaz a Lagúna-ködöt.

A több mint 100 fényév kiterjedésű, a Földről nézve 3 teleholdnyi területet lefedő Lagúna-ködről készült digitális felvételen első pillantásra feltűnik a csillagközi anyag formai változatossága, a csillagközi porból és gázból álló alakzatok sokszínűsége, a különböző objektumok egymásra rétegződése. E ritka gazdagság érthetővé válik, ha a Lagúna-ködöt egy nála sokkal nagyobb, a Tejút csillagmezőit átszövő molekulafelhő-komplexum megvilágított részeként értelmezzük. A molekulafelhő-képződ-

POLLENKOSZORÚ A NAP KÖRÜL AMIKOR AZ ÉGITESTEK FÉNYE A BIOSZFÉRÁVAL TALÁLKOZIK

mények által közrezárt térben az Orion-köd csillagainál 3-4-szer több, hatalmas fényerejű, nagy tömegű csillag egy igen vékony, ám rendkívül összetett felszínű csillagközi gázokból álló hártát ragyog be, egy kozmikus üregrendszer falát. Az üregrendszert nem egy, hanem több, a területen elszórtan elhelyezkedő óriáscsillag kelti életre, miközben másodpercenként hihetetlen, 1051 számú ionizáló fotont zúdítanak a csillagközi anyagtengerre.

Amíg az üreg fala az ionizált hidrogén fénytől vörösen izzik, addig az üreg belső terében az eltérő helyzetű csillagok sugárzásának hatására a ritka, főleg a kékes-zöldes fényű, forró, ionizált oxigén is ragyog, a csillagközi por és gázok pedig kitágulnak, és kavargó áramlásaiknak köszönhetően különböző irányú, szálas struktúrákra bomlanak szét felhőik. A lagúnára emlékeztető – így a ködösség nevét is adó – szálak több helyen is megfigyelhetők a ködben, melyek közül a ködösség közepét átszelő, folyásszerű jelenség a legfeltűnőbb. Ez a sötétlő sáv nem anyaghiány, hanem fényelnyelő közeg. Minden bizonyos elég nagy a sűrűsége ahhoz, hogy gátolja a fény áthaladását, azonban nem elég meleg ahhoz, hogy saját fénykibocsátását érzékelni tudjuk a nála jóval forróbb környezetében.

A látszólag apró csillagokból álló NGC 6530 halmaz uralja fényével a köd középső, nagy üregét. A mai kutatások rámutattak, hogy a halmaz leghalványabb tagjai még a környező anyagfelhőbe ágyazódva fejlődnek, azaz e csillagtársulás bizony még csak a születés végső szakaszában van! A már kifejlődött, fiatal, nagy tömegű csillagok azonban bizonyos területeken összepréselik a ködösség anyagát, így azokban megindul a gravitációs összeomlás. A csillagközi felhők fénylő hegygerincekké vagy sötét gumókká rognak össze, attól függően, hogy milyen irányból látjuk őket a fényforráshoz képest. A legkönnyebben a világos háttér előtt jól kivehető, sötét globulákat vehetjük észre, melyek közül 16-ról tudjuk, hogy későbbi korok csillagai éppen ez idő tájt alakulnak ki bennük.

Ha távcsövet ragadunk, vagy épp lehetőségünk nyílik egy amatőr csillagász műszerébe nézni egy zavaró fényektől mentes, kora nyári éjszakán, megpillanthatjuk a derengő ködösségbe ágyazott, fiatal halmazt. Jó szemű észlelők akár a névadó, sötétlő sávot is észlelhetik a ködösség középpontjában. A csillagokat szülő, fiatal globulákat azonban már csak az asztrofotográfia eszközeivel emelhetjük át a látható világba.

SZÖVEG: FRANCICS LÁSZLÓ WWW.PTES.HU
SÁNTA GÁBOR WWW.MCSE.HU

Észre sem vesszük, de itt van körülöttünk. Felhőként és szélként érzékeljük légkörünket, az alkonyi égbolt kékjében pillanthatjuk meg az életető oxigént és a védelmező ózont. Azon kivételektől eltekintve, amikor időjárási viaszontagságok nagy bajt okoznak, általában élvezzük az atmoszféra előnyeit

Légköri akadály

Nem így a csillagászok! Nagyon kevés szakma létezik, amely ennyit küzd a légkör támasztotta nehézségekkel. A légkör lerontja még a csillagászok legkifinomultabb műszereinek képét is, a tudományos mérésekhez elengedhetetlen hullámhosszú sávú fénysugarakat nyel el, és amelyeket átenged, azokat is részben legyengíti, részben pedig szét szórja. Ez utóbbi magyarázata, hogy a légkör nem teljesen tiszta. Elképzelni is nehéz, mi minden száll a levegővel együtt, akár a közvetlen környezetünkben is: páracseppek és jégkristályok, mikroszkopikus szemcséjű por, korom – és hogy a bioszféra se maradjon ki, például virágpór. Minden egyes szemcse csökkenti a légtömeg fényáteresztő képességét, hiszen méretének megfelelő keresztmetszetben fényt takar ki – a csillagászok bosszantására.

A lebegő részecskék azonban nem érik be ennyivel. Mivel a fény hullámtermészetű fizikai jelenség, ezért a fénysugár az akadálynak ütközve nemcsak elnyelődik, de el is hajlik – például a páracseppek pereménél, melyek így koncentrikus gyűrűket, ismétlődő színekből álló interferencia-mintázatot vonnak a fényforrás látványa köré. Párafelhőkön át tekintve a Nap, a Hold, vagy akár ritka esetben a legfényesebb bolygók körül is létrejöhet e koncentrikus mintázat: a koszorú. Az égitestek körül feltűnő gyűrűk látszólagos átmérője függ a légkörben lebegő cseppek méretétől, és minél kisebbek azok, annál nagyobbak a gyűrűk. Mivel pedig minden cseppen elhajlik a fény, nem árt, ha azok viszonylag azonos méretűek, különben az eltérő átmérőjű, színes gyűrűk fehér fényfoltta olvadnak össze. A légkörben azonos magasságban úszó pára vagy felhők vízcseppei hasonló mérettartományba esnek, ezért a leglátványosabb, igazán színes koszorújelenségeket vékony fátolfelhőzetben át láthatjuk.

Mivel a fényelhajlás a szemcsék peremén jön létre, egyáltalán nem szükséges, hogy azok átlátszóak legyenek. Átlátszatlan porszemcsék, sőt pollen, azaz virágpór is létrehozhatja a mintázatot. És a biológiai képződménynek van egy nagy előnye! A virágpór, ha egy fajtól származik, jobbára azonos méretű szemcsékből áll. Már csak az a kérdés, hogy előfordul-e az adott időpontban, hogy csupán egyféle pollen legyen jelen a levegőben?!

Szelek szárnyán

Sokféle növény többféle virágpórt szór, azonban vannak időszakok, amikor egyetlen faj tömeges virágzása indul be. Északi országok vagy magashegységek kiterjedt fenyvesei a legalkalmasabb társulások a homogén pollenfelhő létrehozására. Hazánk híján van a nagy fenyveseknek, azonban a mogyoró és az éger korai, már januárban elkezdődő virágzása az északi fenyvesekéhez hasonlatosan zajlik. Mindkét hazai növény közel azonos időszakban hasonló méretű, 25–28 µm átmérőjű virágpórt termel, és mindkettő szélbeporzású. A tél végi rövid, enyhe, kellemes, derült időszakokban, az alacsony napállás ellenére elhintik virágpórukat, amit a szél az alsó légrétegekben észrevétlenül szétterít. Mivel a derült időszakok ritkák, ezért előfordul, hogy mindkét faj állományának nagy része azonos napon indítja a beporzást, ami egy egynemű, de első pillantásra teljesen láthatatlan pollenfelhő keletkezéséhez vezet.

A szélbeporzású növények pollenjei – hogy nagyobb távolságot tudjanak legyőzni a légáramlatok segítségével – nem apró gömböcskék, hanem meg-

A felvételt SCHMALL RAFAEL készítette február 11-én, amikor a déli-délnyugati megyékben, így a Zselici Csillagparkban is megfelelő időjárási körülmények uralkodtak a pollenkoszorú kialakulásához

határozott, összetett alakú testecskék, melyek repítést lehetővé tévő, apró légszákocokkal vannak felszerelve. E légszákocskák a fenyőpollen esetében igen látványosak, de az éger és a mogyoró pollenjein csupán kisebb dudorok fejlődtek. Ám e dudorok stabilizálják a parányi testecskéket, melyek a levegőben lebegve azonos irányba állnak be. Ennek köszönhetően a fény is azonos állású, de nem kör keresztmetszetű szilletteken hajlik el. Azaz ha a Nap fénye átsüt a lebegő virágpór sűrű felhőjén, abban – a késő téli alacsony napállásnak köszönhetően – igen hosszú utat megtéve, a pollenek által keltett koszorúja rendkívül tiszta színű, koncentrikus, jellegzetesen elnyúlt, ovális gyűrűrendszerként tűnik fel.

A pollenkoszorú jelensége ritka, szokatlan és első hallásra igen bizarrnak tűnik, ugyanis létehez rendkívül eltérő természetű tényezők együttesen járulnak hozzá: a biológiai oldal, az optikai törvények vagy épp a megfelelő időjárás. Bár a csillagászati távcsőben is hasonló interferenciajelenség játszódik le, mégsem a csillagászok, hanem inkább a légköroptika rajongói lelkesednek igazán életető atmoszféránk e csalafinta fényjátékáért.

SZÖVEG: FRANCICS LÁSZLÓ – WWW.PTES.HU
LANDY-GYEBNÁR MÓNICA

HAZÁNK TERMÉSZETVÉDELMI TÉRSÉGEI

A zöld-infrastruktúra a természetes és természetközeli területek stratégiaileg megtervezett hálózata, mely a biodiverzitás megőrzése mellett széles körű szolgáltatásokat nyújt a társadalom és a gazdaság számára egyaránt, hozzájárulva az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásainak mérsékléséhez is. Meghatározó elemei az országos jelentőségű védett és közösségi jelentőségű természeti területek, jövőbeli alakításában pedig meghatározó szerepe van a terület- és településrendezés eszköztárában.

Az EU-csatlakozás előtt természeti értékeink megőrzésének és bemutatásának fő színtereit a nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek és a természeti emlékek jelentették. Összkiterjedésük ma kb. 8500 km², az ország területének 9%-a. Ennek több mint a felét a tíz nemzeti park adja, amelyek közül elsőként a Hortobágyi Nemzeti Park jött létre (1973-ban), utolsóként pedig az Őrségi Nemzeti Park alakult meg (2002-ben). Legkisebb méretű az Aggteleki Nemzeti Park, alig 200 km² területtel, ugyanakkor itt található egyetlen természeti világörökségi helyszínünk.

2004-ben a természetvédelmi oltalom alatt álló területek a Natura 2000 területek kijelölésével mintegy 12 ezer km²-rel bővültek, így országos arányuk elérte a 22%-ot. A Natura 2000 az Európai Unió ökológiai hálózata, amely a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét biztosítja.

Védett természeti területeink nemcsak korlátokat és tiltásokat jelentenek. A „szabályozó és fenntartó” ökoszisztéma- szolgáltatások (pl. klímaadaptáció, szénmegkötés, árvizek mérséklése, levegőtisztaság-védelem) mellett a gazdaságban és azon belül például a turizmusban is új utakat nyitnak. Nemzeti parkjaink kulcsszerepet töltenek be a környezeti nevelésben (erdei iskolák, gyermek- és ifjúsági természetismereti táborok) és szemléletformálásban, ökoturisztikai prog-

ramokat is kínálva. Az elmúlt évtizedekben számos látogatóközpont épült, tanösvények újultak meg és jöttek létre.

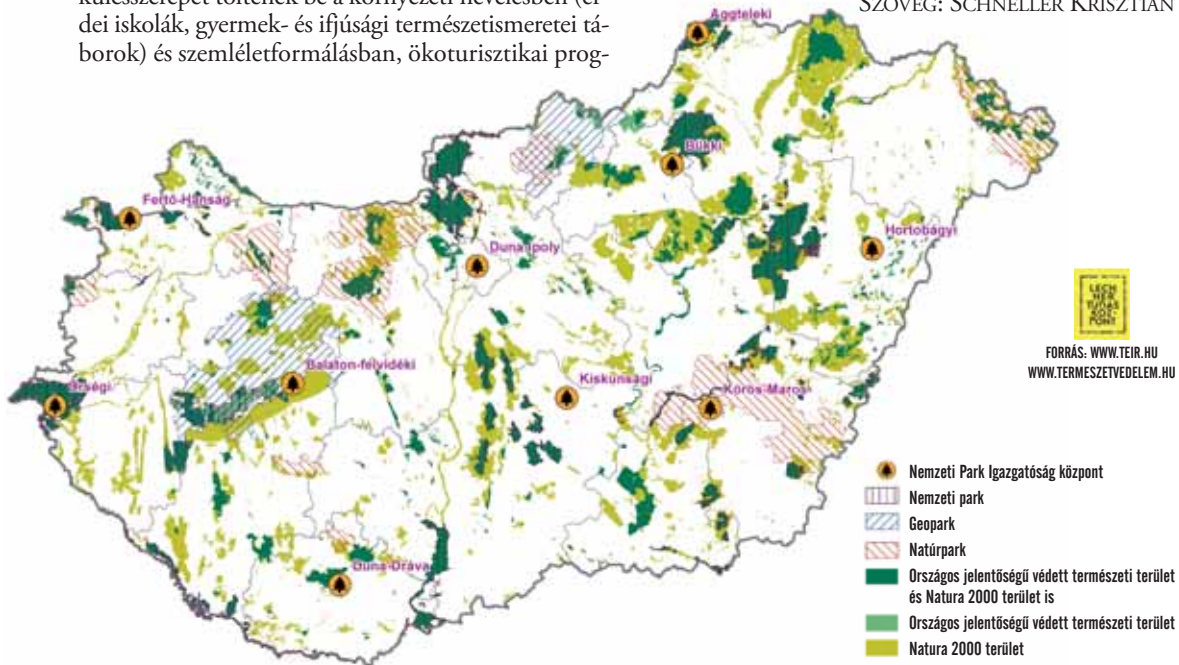
Nemzeti parkjaink mellett a települési és civil összefogással létrehozott kilenc natúrpark és két geopark is a szelíd turizmus további célterületei közé tartozik. A natúrparkok természeti, tájképi, kultúrtörténeti értékekben gazdag területek, geoparkjaink pedig földtani-földrajzi örökségünk védelmében, bemutatásában és megismerésében játszanak kiemelkedően fontos szerepet.

A természeti értékekre épülő turizmus az ott élők megélhetéséhez is hozzájárulhat (pl. falusi turizmus). A Lechner Tudásközpont által működtetett Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs rendszerben elérhető KSH adatok szerint az 1000 lakosra jutó, szálláshely-szolgáltatással és vendéglátással foglalkozó vállalkozások száma a nemzeti parkok által érintett községekben közel háromszorosa (14,5) a nemzeti parkokon kívül eső községekre jellemző értéknek (5,6).

A zöld-infrastruktúra hálózat kijelölésével a jövőben újrarajzolódhatnak a védelem területhasználatai keretei és az ökoszisztéma-szolgáltatások célterületei. A zöld-infrastruktúra átlépi a védett természeti területek határait, megjelenik a városokban, és multifunkcionális szolgáltatásával hozzájárul egy élhetőbb környezet kialakításához. Ebben a folyamatban a térségi tervezésnek és az okosváros-megoldásoknak meghatározó szerepe lesz.

Különböző természetvédelmi oltalomban részesülő térségeinket részletesen is bemutatja a Lechner Tudásközpont és az FM Természetmegőrzési Főosztálya által közösen készített interaktív térkép: <http://gis.lechnerkozpont.hu/foldgomb>

SZÖVEG: SCHNELLER KRISZTIÁN

FELFEDEZŐK[®]
NAPJA
KUTATÓEXPEDÍCIÓK
FESZTIVÁLJA

2016. MÁJUS 21.
SZOMBAT
10.00–19.00
MILLENÁRIS
D. CSARNOK

ÚRKUTATÁS
PLANETÁRIUM
GYERMEKPROGRAMOK
BARLANGOK 3D-BEN
JÁTÉK
KÖZÉPPONTBAN
A KLÍMAKUTATÁS
GRÖNLANDI GLECCSEREK
ADATVADÁSZOK

HIGHLINE A HIMALÁJÁBAN
NYEREMÉNYEK
VILÁGÖRÖKSÉG

KINGSKERESÉS
KLÍMAVÁLTOZTATÁS A MARSON
KARSZT KUTATÁS
MARS-KUTATÁS
PEDALOCAFE
VITROLÁSSAL AZ ÉSZAK-NYUGATI ÁTJÁRÓN
ATACAMA-EXPEDÍCIÓ
FELSZÍNFEJLŐDÉS-KUTATÁS
PET KUPA
DINOSZÁURUSZOK
TELEKI EXPEDÍCIÓ
INGYENES BELÉPÉS
FÖLD ALATTI EXPEDÍCIÓK

WWW.FELFEDEZOKNAPJA.INFO

JÓSIKA-ORGONA

A Kárpát-medence egyik leghíresebb növényritkasága a Jósika-orgona (*Syringa josikaea*). A külföldi szakirodalom gyakran csak magyar orgonaként említi, mivel elterjedési területe a történelmi Magyarországra korlátozódik. Jelenleg ismert természetes állományai a Északkeleti-Kárpátokban és az Erdélyi-középhegységvidéken élnek, ahol patakpartokon és források közelében találkozhatunk vele. A közönséges orgonától (*Syringa vulgaris*) eltérően levelei elliptikusak, és a hajtáscsúcsán mindig csak egy rügy található.

A Jósika-orgonát a botanikusok csak viszonylag későn, 1830-ban írták le, ami rendkívül különös egy ilyen nagy termetű és dekoratív faj esetében. A növényt először Kitaibel Pál említi munkáiban, de ő maga csak elmondásokból értesült a növény létezéséről. 1823-ban Johann Christian Baumgarten, Erdély növényvilágának első tudományos kutatója figyelt fel a növényre gróf Bethlen Katalin kolozsvári kertjében. Bár felismerte, hogy a tudomány számára egy addig ismeretlen fajjal áll szemben, a növény leírása mégsem öhozzá kötődik. Megtudta, hogy a növény eredetileg báró Jósika Józsefné sebes-völgyi birtokáról származott. Baumgarten javaslatára a bárónő elküldött egy példányt báró Franz Joseph Jacquin bécsi professzornak, aki 1830-ban közölte a növény tudományos leírását a német orvosok és természetvizsgálók hamburgi vándorgyűlésén. Jacquin a növényfajt Jósika bárónő tiszteletére nevezte el.

A Jósika-orgona származása felfedezése óta foglalkoztatja a tudósokat, aminek az az oka, hogy a növény ma is élő legközelebbi rokonai a Távolság-Keleten található. Hogyan szakadhatott ilyen távolra ez az orgonafaj legközelebbi rokonaitól? Ez a rendkívüli távolság arra utalt, hogy növényünk őse a harmadidőszak vége felé, mintegy 3 millió éve került a Kárpát-medencébe, majd a hidegebb pleisztocén során elvált rokonsági körétől, és önálló fajjá alakult. Ezt a feltételezést támasztották alá a Németország harmadidőszaki üledékeiből előkerült, a Jósika-orgonához kísértetiesen hasonló kőületek. Skofflek István muzeológus-paleobotanikus pedig Magyarországon, a bükk Mónosbél és Vértesszőlős édesvízi mészköveiben talált jégkorszaki orgonakőületeket.

Növényünk származását végül a genetikai vizsgálatok tisztázták egyértelműen. A Jósika-orgona legközelebbi rokonai a mandzsuoorgona (*Syringa wolfii*) és a bozontos orgona (*Syringa villosa*), melyek Kína északkeleti részén honosak. A molekuláris óra segítségével megállapított kor alapján a Jósika-orgona hozzávetőlegesen 1,9 millió éve, a pleisztocén első felében vált el legközelebbi rokonaitól. Az összefüggő eurázsiai elterjedést mutató, közös ősi élettere a klíma hidegebbé és szárazabbá válásával felszakadozott, a Közép-Európában túlélő populációk pedig idővel új fajjá alakultak.

Fényképünk Biharfüred közelében, a Jád völgyében készült, ahol a Jósika-orgona júniusban tömegesen virágzik a patakpartokon.

SZÖVEG: JAKAB GUSZTÁV–HÖHN MÁRIA
KÉP: JAKAB GUSZTÁV

117 millió kilowattóra energia megtermelése mellett évente közel 70 millió kilogramm széndioxid kibocsátását spórolják meg a magyar OPERA SOLAR Kft. által is kínált napelemrendszerek.

A német Bauer Solarenergie GmbH technológiája, a magyar cég hozamoptimalizáló tervezési gyakorlata és a folyamatos ellenőrizhetőséget garantáló OSPA rendszere szavatolja, hogy az OPERA SOLAR napelemeivel a lehető legalacsonyabb mértékű környezeti terheléssel a lehető legtöbb energiát állíthassuk elő.

A magas színvonalú gyártási minőség, a körültekintő és személyre szabott tervezés, valamint a naprakész szaktudással végzett telepítés garantálja az OPERA SOLAR napelemrendszereinek hatékonyságát. A globális klímaváltozás miatt egyre inkább felértékelődő, nem mellesleg a hazai piacon egyedülálló rendszerekkel közelebről is megismerkedhet május 21-én a Felfedező Napján a Millenárison.

BEFEJEZETLEN SZIMFÓNIA

Kérdezhetnénk, ugyan mi köze a vékony holdsarlónak és a barcelonai Sagrada Família-templomnak Franz Schubert romantikus zeneművéhez? A válasz: mindkettő teljessége – mind égi, mind földi viszonylatban – még váratott magára a kép készítésének idején.

A háromnapos korú Holdat halvány hamuszürke fény egészítette ki egy hűvös mediterrán éjszakán. Égi kísérőnk szolidan meghúzódott Spanyolország legnépszerűbb látnivalója, Antoni Gaudí díszkivilágításban tündöklő építészeti remekművének „árnyékában”. A bazilika első követ 1882-ben helyezték le, és a tervek összetettsége miatt a munkálatok még ma sem fejeződtek be. A számos stílusjegyet ötvöző templom az organikus építészet mintapéldánya, amelynek ars poeticáját maga a katalán mester fogalmazta meg: „Minden építészeti stílus a templomépítés szolgálatában született. Minden, ezután eljövendő művészet ugyanígy kell, hogy megszülessen.”

SZÖVEG ÉS KÉP: LADÁNYI TAMÁS

A SIVATAGI DÉLIBÁB - DUBAJ

Az Arab-félsziget Arany Városa, ahol a sivatag a felhőkarcolókkal találkozik – ez Dubaj. A város szállodái egymást is felülmúlni igyekvő felhőkarcolók, bennük ívek, kupolák, tornyok, zöld parkokkal körülvéve és azúrkék medencékkel teleszórva.

A 20. század közepéig a hét emírségből álló Egyesült Arab Emírségek még „földszintes” sivatag volt, halászfalvakkal és datolyagazdaságokkal, amit nomád beduin törzsek laktak. Az élet ma az Emírségekben kevés hasonlóságot mutat az 50 évvel korábbival.

Dubaj – város, állam, főváros? Egyik sem és mindez. Az emirátus fő bevételei: a turizmus, az ingatlanértékesítés és a pénzügyi szolgáltatások. Gazdasága eredetileg az olajra épült, ám a kőolaj és a földgáz kitermelése ma már csak 6%-át adja 80 milliárd dolláros költségvetésének. Számátalan innovatív, nagyszabású építészeti, valamint kiemelkedő sporteseményével vált ismertté a világ számára. Jelenleg is zajló, nagyszabású projektje a mesterséges szigetek. Ezek két, palma alakú, mesterséges szigetcsoporthoz tartoznak, villák és vízi vidámparkok. A munkálatok során 90 millió m³, a Perzsa-öbölből kiemelt

ITT A LUXUS AZ ÁTLAG
**A közel 700, négy-öt-
 csillagos dubaj szálló
 között akad, amelyeknek
 a strandján
 a homokban futó
 hűtőcsövek biztosítják,
 hogy a nyári hőségben
 is kellemes hőmérsékletű
 tengerpartra jöhessen ki
 a vízből a fürdőző**

homokot és 7 millió tonna követ használtak fel. A pálmafa alakú földnyelveket egy 12 km hosszú és 5 km átmérőjű, félhold alakú hullámtörő gát védi. Építésében 40 000 munkás vett részt, a végső költség 12,3 milliárd dollárra rúgott.

Az Atlantis The Palm Hotelt építették meg elsőnek az itt álló szállók közül. Ahogy belépünk, finom rajzolatú, márványpadlójú folyosók, a kupolát tartó óriási oszlopok, gyönyörű csillárok kápráztatnak. Némelyik lakosztály, fürdőszobájában a kádból vagy a háló hatalmas, dupla ágyából nézheti a vendég a tőle néhány méterre, az akváriumban cikázó óriási cápákat, rájákat és a 65 000 példányt felvonultató tengerihal-kavalkádot. Az állatok 11 millió liter tengervízben, 70 cm vastag üveg mögött úszkálnak. A családok vagy játékos kedvű vendégek boldogan értesülnek, hogy a szállónak a Közel-Kelet I. számú Aquaventure vízi vidámparkjában 2,3 km hosszú vízi csúszdája van.

A város másik szimbóluma a világ legmagasabb, 829 méteres Burj Khalifa épülete. Hacsak nem foglalt napokkal korábban helyet a lifthez a látogató, hosszú sorokban kell állnia. De minden óramű-pontosságú. Az I. felvonó 421 méterre röppenti fel. Innen egy másikba kell átszállni, ami 555 mé-

One&Only

RESORTS

BAHAMAS
 BAHRAIN
 CAPE TOWN
 DUBAI
 GREAT BARRIER REEF
 WOLGAN VALLEY
 LOS CABOS
 MALDIVES
 MAURITIUS
 MONTENEGRO
 SANYA

Coming soon
 two new resorts in Mexico

oneandonlyresorts.com

ter magasra viszi. A legtöbben ide jönnek. Tanulságos azon a kronoszópon átnézni, ami bemutatja az építkezések megkezdése előtti állapotot, és azután, amikor lenéz az ember, látja, hova fejlődött a város.

Jó néhány ötcsillagos szállodát kerestem fel Dubajban. Olyan szerencsés voltam, hogy a One&Only Royal Mirage-ban lakhattam. A név jelentése: Az Egyetlen, Királyi Délibáb. Mi teszi különlegessé? A pálmák alkotta, kis kertek, a fortélyos szökőkutak, a csillogó medencék, a tengerre néző erkélyek, az ösit és a modernet egybeszővő, ízléses berendezés, vagy a személyzet gondoskodó, minden részletet és vágyat teljesítő figyelme? A strandon, vagy a One&Only Royal Mirage mólójának bárjában az embernek az az érzése, hogy minden gondtól fényérvnyire, saját strandján ül. És pontosan ez a helyzet, mivel a One&Only Royal Mirage-nak van Dubajban a legnagyobb magánstrandja. Olyan ez, mintha egy mesében egy szultán otthonában élnék.

A szállót látva és abban lakva elgondolkodik az ember – ez valóság, csoda, álom-e vagy délibáb? Megértem – a lehetetlen itt nem tény, csak egy szó, amit meg lehet valósítani, csak elképzelésre és sok pénzre van szükség.

SZÖVEG: LÁZÁR ÁDÁM

A „LEGNAGYOBBAK” VÁROSA

A világ legmagasabb épülete, legnagyobb bevásárlóközpontja, legnagyobb fedett korcsolya- és sílesikló-pályája, legfényűzőbb és legdrágább szállója – ez Dubaj

FELHŐKARCOLÓK

Közelen-távolban modern építészeti csodák. Innen mindez csak elérhető érdekesség (balra fent)

ONE&ONLY: AZ EGYETLEN, ROYAL MIRAGE SZÁLLÓ

Elegáns, nem hivalkodó a városban, de mégis a szállót körülvevő parkok és a közvetlen tengerparti kapcsolat miatt olyan, mint a béke szigete a metropolisz forratakában

PICASSO

ALAKVÁLTOZÁSOK ■ 1895-1972

Pablo Picasso. Ötvöse, n. 1932. © Danton Pablo Picasso, 1979, MP137
© RMN-Grand Palais (Musée National Picasso-Paris)/René-Gabriel Ojeda
© 2016 - Succession Pablo Picasso - HUNGART

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

2016. ÁPRILIS 22. – JÚLIUS 31.

Főpatron

Keszt. Ügyfél

Partner

Mediapartner

Együttműködő partnerek

Értéktulajdonos

VASCO DA GAMA PORTUGÁLIÁTÓL INDIÁIG

Indiába tett utazásaival elősegítette, hogy Portugália világhatalommá váljék. Afrikát, a Jóreménység fokát megkerülve közvetlen tengeri útvonalat teremtett Nyugat-Európa és a Kelet között

Vasco da Gama, Vidigueira grófja, portugál tengerész új korszakot nyitott a világtörténelemben. Indiába vezető utazásait (1497–99, 1502–03, 1524) a történetírás pontosan dokumentálta. A portugálok nemzeti eposza (Luís de Camões: A Lusiadák) is az indiai felfedezőutakat beszéli el.

TEMPLOM, ERŐD, VASCO DA GAMA

Sines történelmi központjában az erőd falaival védve áll a keresztelőtemplom

„Vasco da Gama, hőszívű vezérünk,
kinek roppant vállalkozás a terve,
kit büszke és fenséges küldetés fűt,
s akinek mindig kedvez a szerencse...
...
Az ő parancsára megyünk most Keletre,
a földet látni mit az Indus öntöz.
Ő küld bennünket messze tengerekre,
hol a habok közt undok foka szökődös,
De úgy gondoljuk, már ideje lenne
– Ha igazság nektek nem közömbös –
Megtudni, kik vagytok, mily föld e táj itt,
s hogy Indiáról tudtok-e netán hírt.”

(Luís de Camões: A Lusiadák, I. 44–53.
Hárs Jenő fordítása)

A DA GAMÁK FÖLDJE

A sinesí erőd a kalóztámadásoktól védte a települést. Vasco da Gama apja – kapitányként – innen figyelte a tengerszegélyt. Ma a plázs fia nevét viseli (fent)

AZ ELSŐ NYUGHELY

Kochin, Dél-India. A nagy tengerészt, kormányzót díszsírhelyre, a templom padlózata alá temették (balra)

Vasco da Gama ifjúkoráról keveset tudunk. Annyi bizonyos, hogy 1460 körül született egy nemesi család harmadik fiaként. Apja, Estêvão da Gama, a délnyugat-portugáliai Alentejo tartomány óceánparti erődje, a sinesí vár kapitánya volt.

Sines 8000 lakosú halászáros Lisszabontól mintegy másfél óras autóútra. Tengerparti erőddel, kőolaj-finomítóval és kikötővel rendelkezik, de leginkább Vasco da Gama emléke hatja át minden szegletét.

A „legnagyobb luzitán” – ahogyan Camões nevezi őt eposzában – a polgármesteri palotában láthatta meg a napvilágot. Az utca, amelyben szülőháza áll, rögtön az erőd alatt nyílik.

A vár melletti Ermida de Nossa Senhora das Salas-kápolnában keresztelték meg a későbbi nemzeti

hőst. A szentélyt – melyet a monda szerint egy itt hajótörést szenvedett görög hercegnő alapított – Vasco da Gama újjátta fel.

A portugál flotta az ő vezetésével kelt útra 1497-ben, és első európaiként tengeri úton érték el Indiát, Calicut városát. A hazaút majdnem egy esztendeig tartott, de a portugálok bebizonyították, hogy tengeri út is vezet a mesés Keletre.

Vasco da Gama élete-hírve és halála is Indiához kötődik. 1524 karácsonyán maláriában vesztette életét délen, Kochin városában, s itt is temették el a Szt. Ferenc-templomban. 15 évig nyugodott ott, ám akkor maradványait Portugáliába szállították, s előbb Vidigueirában, majd onnan is tovább szállítva Lisszabonban kapott szarkofágot.

SZÖVEG ÉS KÉP: DUDDA ROLAND

⊕ SZÖVEG: NAGY BALÁZS

ADATVADÁSZOK

OJOS DEL SALADO 3.0

Már háromszor jártam fenn a csúcson az előző években, de ez a mostani menet a legkimerítőbb. Pedig alig havas a hegy, a szél is gyenge, és itt, 6800 méteren nincs hidegebb mínusz 10 foknál. Nyilván visszaüt, hogy nem „csak” felmegyünk egy hegyóriásra, hanem közben hosszasan dolgozunk is: szerelünk, ásunk, kalapálunk, szervezünk, hurcolkodunk, folyamatosan mozgásban vagyunk. Vadászunk, a zsákmány, a jégfogyásról, környezetváltozásról tanúskodó adatok pedig itt rejtőznek, csak elő kell csalogatni mindet. Ha nem lesznek meg, ha sérültek, hiába jöttünk Chilébe...

A főkráteret elérve például csak azzal foglalkozom, hogy felkutassam a négy éve elásott, fagyos kötörmelékbe helyezett, kicsi mérőműszereinket. Legutóbb, két éve, vastag, összefagyott hó borította ezt a részt: hárman voltunk itt, de nem kerültek elő. Még talán bírja az akkumulátoruk a zord viszonyokat – de már mindenképp le kell cserélni mindet! Most viszont egyedül vagyok, és hátravan még a csúcs sziklatömbjének megmászása, az ottani műszerkeresés és -lecserélés is.

Az utolsó pillanatban

A törmelékes lejtőkön a kráter felé araszolva órákig azon gondolkodom, mi legyen a leghatékonyabb taktika: a műszerek 6750 m-en vannak valahol (nem én telepítettem őket annak idején), főként fotók alapján fogok keresni, de közben filmezni is kell, mert Péter, az operatőrünk majd egy kilométerrel alacsonyabban van. Közben persze rádiózni a többieknek, miközben nincs hangom, mert még kifelé, a repülőgép légkondíjatól tönkrement a hangszálam... Leülni, lepihenni nem akarok, hiszen az a gyönyörű, déli napsütésben, fáradtan biztos elalváshoz vezet – ami a lehető legnagyobb veszély ilyen helyzetben.

A műszereknek meg kell lenni, kell az adat! Innen, és még magasabbról, a csúcstról is. Még egyszer ezen az expedíción nem akarok ide felmászni! Kell még másra is az erő, és most van jó idő, nem

hiszem, hogy lenne még egy esély. A GPS a körülbelüli helyszínre vezet, a hideg sziklák között bolyongok, kődarabokat próbálok azonosítani a ki nyomtatott fotókról – amelyek erős zsinórral rám kötve a csuklómon lógnak (két éve a szél azonnal elfújta a kézből ugyanezeket a képeket...). Megvan a jó kivágat, és a legjobb látószögbe balettozok, miközben fogaim között bekapcsolt GoPro kamerát szorítok. És észreveszem, hogy a kötörmelék között picike, kék lavinazsinór-vég bukkan föl. Ami aztán levezet a beásott műszerekig! Gyors ellenőrzés, hogy működik-e még. Igen! Vagy 70 ezer hőmérsékleti adatot tartok a kezemben az elmúlt négy évből, kincset ér! Műszercsere, és felvillanyozva indulok a főcsúcs felé. Testi erőm viszont egyre apad. Sziklagörgetegen vánszorgok át, aztán még egy fix köteles mászás is vár 6850 métertől.

„ÖSSZEFÜGGÉS”

Ahogy csökken a hegy hóborítása, úgy nő a rakomány mennyisége... Komolyan pedig: egyre mélyebbre ásunk – minden szempontból – a hegyen, egyre hosszabb a fenntartózkodás, ehhez pedig növekvő felszerelémennyiség szükséges

4500 M

Vajon van-e örökfagy alattunk, a hegyi sivatagban? Ezt vizsgáljuk épp elektroszondával, a háttérben pedig az El Muerto és az Ojos del Salado vulkánok figyelnek (előző oldalpár)

4 ÉVVEL KÉSŐBB

–10 °C a napos délidőben, 2012-ben és most is. Csak épp a mérőműszerek közben több tízezernyi hőmérsékleti adatot gyűjtöttek, és végül sikerült is rájuk találni – a jelzett kötömbök azonosításával

2016

A csúcstra vezető útvonal

6750 m

Ojos del Salado (6893 m)

Megterhelő magasság

Általános, hogy a kimerültségtől már csőlátóak vagyunk, de most a legérdekesebb, hogy egy kicsit hallucinálok is. Visszanézve úgy tűnik, hogy ahol az előbb megtaláltam a műszereket, most valaki áll, aztán a csúcstól elérve és onnan lenézve már a sátrát is látni vélem. Egészen elképesztő, pedig senki sincs most rajtunk kívül a hegyen... De ezek itt meg ráadásul ketten is vannak és mozognak... Ott, helyben eszembe sem jut, hogy ez csak képzelet. Nyilván, amit látok (látni vélek), az úgy van... Az oxigénhiány és a kimerültség nagy úr! De teljesen leköti a figyelmemet, hogy meg kell keresni a csúcson két, egészen különböző helyen elhelyezett mérőműszert is. Az egyiket könnyen megtalálom, de a másikat ki kell mászni a sziklaperecekre, aprólékosan végignézni a sziklahasadékokat. Lassan reménytelenné válik a keresés, a szél is feltámad: pihenésképp fotózni kezdek, de a gép gyorsan merül, aztán filmezés, hörgés a rádióba, és megint műszerkeresés. Megvan! Előásom, újra cserélem, és már a mélységet bámulom. Ott, lenn, a mellékráterben, 400 méterrel alattam minden eddigi al-

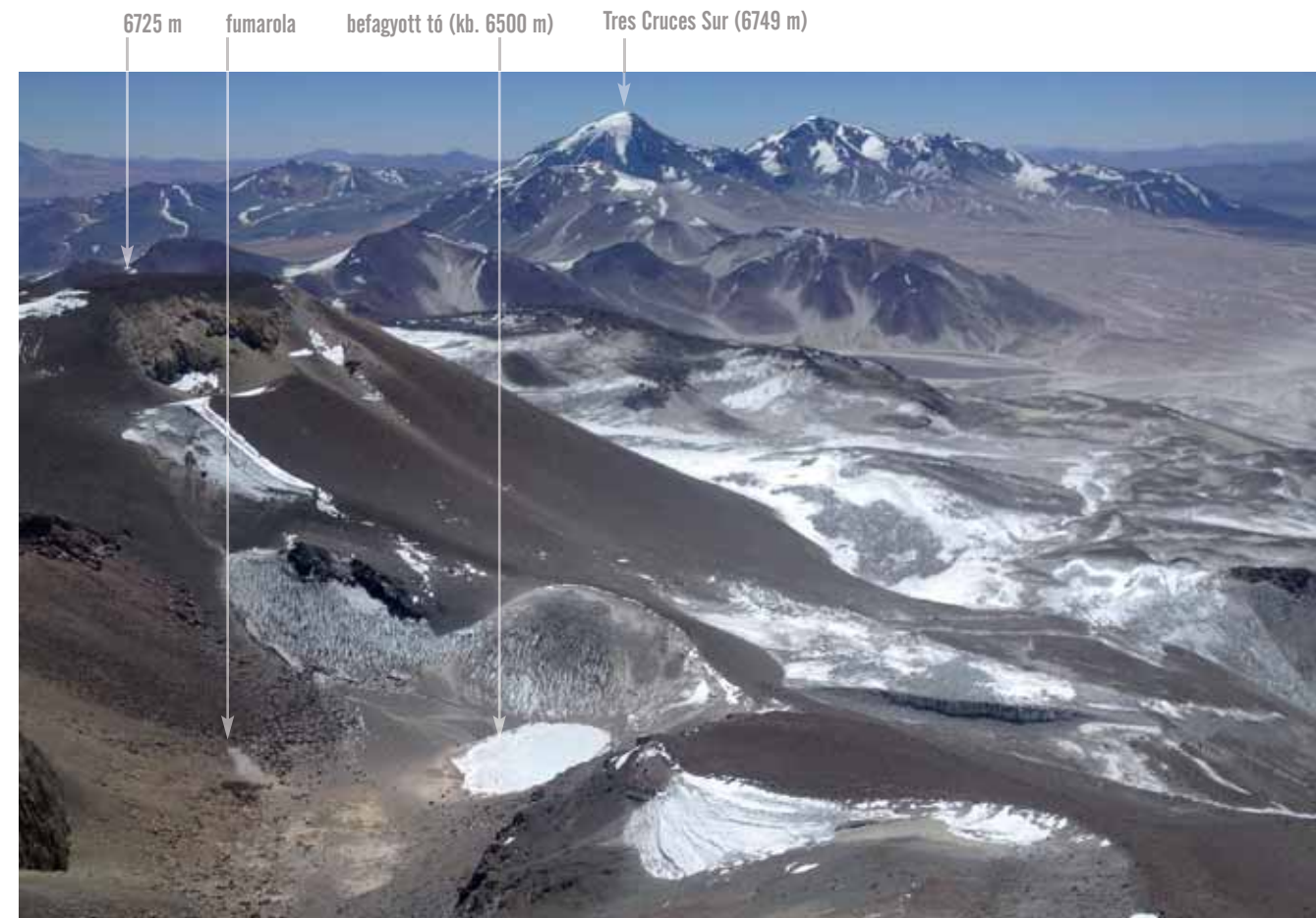
SZÁRAZ LÁTVÁNY

... de mi a jeget-vizet keressük! Ezen a szinten már 10–20 cm mélységben betonkeményre fagyaszt mindent a jégcement, a csúcsról lenézve viszont egy tó körvonalait is kirajzolja a jégpáncélja (jobbra)

kalomnál jobban látszik a Föld legmagasabban fekvő tava (jórészt jéggel fedve). Ott pedig élet van, és mi az egyik legfőbb forrását vizsgáljuk: a H₂O jelenlétét és halmazállapot-változásait.

Agyam meglepően gyorsan tisztul. A zsákmány a zsebemben, és hirtelen új gondolatok töltik tele beszűkült agykapacitásom. Ha innen, a 6893 m-es csúcsról lemegyek, minden leereszkedett 100 méterrel sokkal jobban leszek majd, a sátor pedig bő egy kilométerrel alacsonyabban vár! És diadalmasan, a prédával büszkélkedve érkezhettek a többiekhez! Ráadásul vár a tó is, három nap múlva oda mászunk át. (Ahová egyébként nem vezetnek ösvények, nyomok.)

Azon pedig lefelé tartva már meg sem lepődöm, hogy a kráterben persze hogy nincs sátor, és senki sem tűnik föl. Miért? Volt itt valaki?

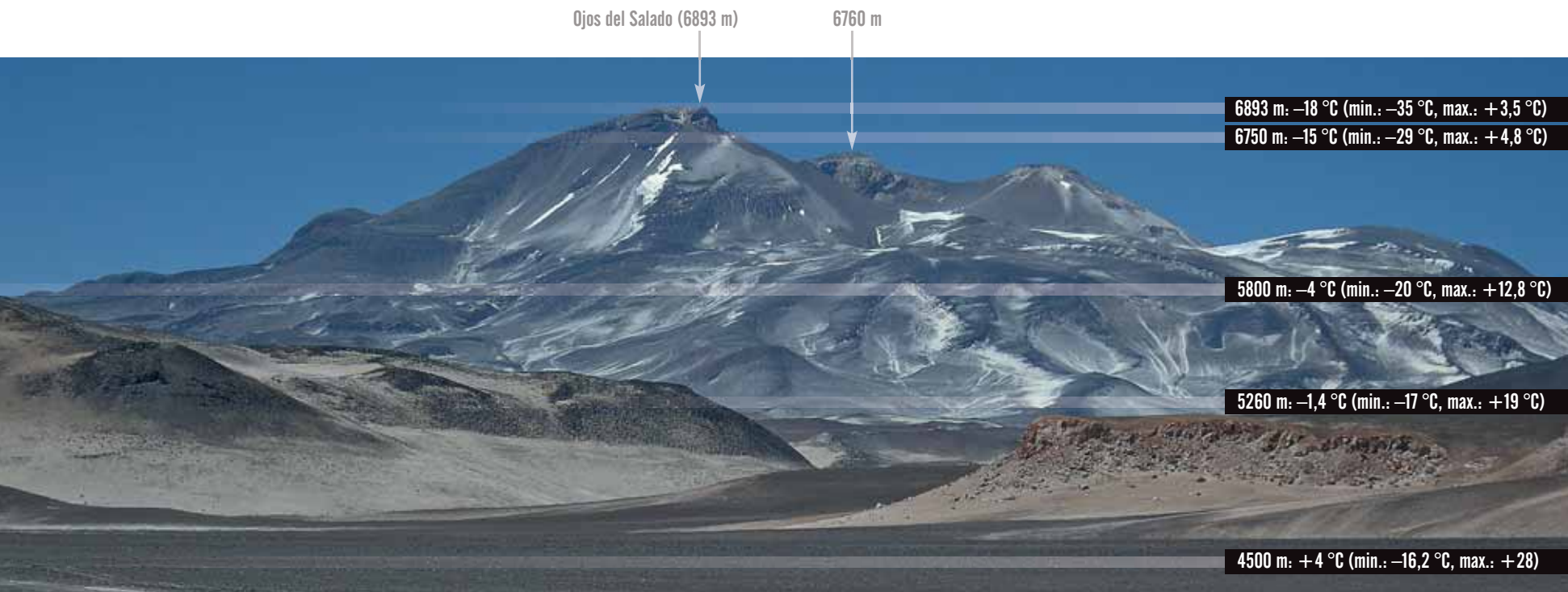

A Földgömb Atacama Klíma-monitoring Expedíció támogatói 2016-ban:

SZUSSZANÁSNYI SZÜNET

„4800 m. Olyan, mintha másik bolygón járnék. Visszagondolva talán ez volt a legmeghatározóbb pozitív élmény, azt a büszke érzést leszámítva, ami folyamatosan, napról napra bennem motoszkált, hogy az oxigénhiány, a zord körülmények és a hideg ellenére képes vagyok arra, ami a feladatom, amiért itt vagyok! 500 méterrel és néhány nappal később: már nagyon fáradt voltam, ám ott, helyben nem vettem észre magamon a jeleket. Így visszagondolva feltűnhetett volna az a kataton állapot, mely az Atacama-tábori élet néhány napja után úrrá lett rajtam. Úgy teltek el ezek a napok, hogy alig hagytak nyomot bennem. Mintha nem is velem történt volna.”— Kálló Péter (balra)

Ojos del Salado (6893 m)

6760 m

6893 m: -18 °C (min.: -35 °C, max.: +3,5 °C)

6750 m: -15 °C (min.: -29 °C, max.: +4,8 °C)

5800 m: -4 °C (min.: -20 °C, max.: +12,8 °C)

5260 m: -1,4 °C (min.: -17 °C, max.: +19 °C)

4500 m: +4 °C (min.: -16,2 °C, max.: +28)

HIDEG, HIDEGEBB, MÉG HIDEGEBB

Az Ojos del Saladón gyűjtött információk közül a legérdekesebbek a felszín alatti jég jelenlétét, változásait jelző mélységi hőmérsékletadatok. Ha csak a 10 cm mélyen jellemző évi középhőmérsékleteket nézzük, már szép övezetesség rajzolódik ki, s jelzi, hogy 5000 méter alatt ne számítsunk örökfagyra, 6500 méter fölött pedig komoly olvadásra

SAJÁT UTAKON

Az érintetlen helyszínek vonzereje leírhatatlan. Ösvények híján, csak a saját nyomainkon járva minden kanyar új, felfedezésre váró helyszínt hoz. A begyűjtött mintákkal és levadászott adatokkal eltelve, a nagy, meleg vizes kráterből kilépve a legnagyobb gleccsermaradvány mellett haladunk, a keret pedig a széles Puna de Atacama felföldi panorámája (lent)

Tres Cruces Sur (6749 m)

gleccsermaradvány (6350 m)

Cerro Vicuña (6067 m)

mérőhely 4500 m-en

Mulas Muertas (5897 m)

6400 m

FELFEDEZŐK
NAPJA

ADATVADÁSZOK
filmbemutató
2016. május 21.
Millenáris

www.felfedezoknapja.info

A KALAPÁCS EGYÉB OKBÓL IS LECSAP: terepjáróra vagyunk utalva, vagy 600 kg felszerelést kell mozgatnunk. 5200 méteren olyan durrdefektet kapunk, hogy mozdulni sem tudunk. A hidraulikus emelő nem működik (viszont kiválóan kifröcsköl belőle az olaj), ki kell ásnunk a kereket. Mivel köves terepen állunk, csak a vésés működik – a 40 cm-es, nehéz elektródák kiválóan teszik a dolgukat

Gyarapodó gyűjtemény

Felköltöztünk a hegyre, heteket töltünk nagy magasságban. Nem túrázunk. Közben jönnek-mennek körülöttünk a hegymászók. A mi munkánk ott kezdődik, ahol a hegymászás véget ér...

Vannak jó kalapácsaink, köztük egy gumifejű is. Vilitől, a franciákat kalauzoló, német származású perui hegyi vezetőtől kapunk egy másfél kilós brazil marhahúsdarabot. Klopfoljuk vagy ne? A literes alucsajkámban készülök megsütni a gázfőzőn, 5800 méteren, a Nagy Levin is elégedetten csettintene a kísérletre. Végül Sztroganoff-módon készül, de a többiek tartózkodó hozzáállása miatt egykilónyt egyedül eszem meg belőle. A 600 g-os napi babkonzervampulla komoly lendületben tart.

A kalapácsok óriás fémlektrodákra sújtanak le. A felszín alatt rejtőző jeget keressük, ehhez áramot vezetünk az aljzatba. Ugyanezt tettük már 4000 méter körül, és itt, 2000 méterrel magasabban is. Ádám füles sapkában és kapucniban kapcsolgatja a mérőegységet, már csak ezért sem hall semmit, ám dohog a Honda-generátor, mi, Zsolttal még püfölnünk is, miközben kábeleket húzogatunk. Neki minden kalapácsütés csontig hatol – épp egy hónapja törte el az állkapcsát. Hangom semmi, 20 méterrel is rádión beszélünk egymással. Aztán rászokunk a

SIVATAGI ELEKTROSOKK

... és itt már jég is van alattunk. 5200 méteren még csak szigetszerűen, szaggatottan jelenik meg, de méréseink már kimutatják. A vizet adó jégolvadás szempontjából itt kezdődik a legérzékenyebb terep: a felmelegedés fokozatosan felfalja a jégcementet

FÖLD ALATT ÉS FÖLÖTT

Mérőműszerek hosszú turnén. Az itthonról kivitt, majd hazahozott 18 készülék 5800 méteren – a becsomagolt akkumulátor kitarlásának reményében – mindent mér: szél, hőmérséklet, páratartalom, harmatképződés, talajnedvesség, besugárzás, energiaáramlás (balra fent)

mutogatásra. Péter körülöttünk ólálkodik, valójában filmez. Kívülről nevez félkegyelmű táncbrigád produkciója a magashegyi kősvatagban.

De gyűlnek az adatok, hatalmas információ-csomaggal gazdagodunk. Sőt, még egy teljes meteorológiai-energetikai állomást is felállítottunk a marhahússütő-magasságban!

Jeges sivatagban

A szél hűt, borzongat, csapkod és hordalékkal mar. El kell kapnunk, hogy mit szállít – hiszen a Föld legmagasabbra kúszó sivatagában vagyunk, a szél sziklákat formál át és homoklepleket terít, uralja a felszínt. Két éve csapdákat állítottunk neki. Meglepődünk, hogy kifeszített fémvázunk még 6000 méteren is sértetlenül dacol az elemekkel, és geotextil bugyraiban szélszállította szemcsék gyűlnek. Zacskóba mind, és aztán mehet a laborba, hogy lásuk, mekkorák, milyen alakúak, honnan jöttek, mekkora szél kell a mozgásukhoz!

Hatalmas, fagyott víztornyon dolgozunk – az itteni óriásvulkánok mind ilyenek. A felszín alatt jég tapasztja össze a kőzeteket, de a felmelegedés okozta jégolvadás vízzel látja el a sivatagot – egy ideig. Különösen érdekes, hogy milyen magasságban jelenik meg a jég, mekkora a kiterjedése, és hogyan változik mindez. Persze a legérdekesebb, hogy miképp olvad és mi lesz a sorsa a víznek. Több száz ezernyi hőmérsékletadatunk a felszín alatti olvadás és fagyás hosszú távú elemzésének része. Már látjuk, hogy 5200 m körül kezd jeges lenni az aljzat, és 500 mé-

MI NYÍLIK ITT?

Gleccser volt, homoksivatag lett. Legalábbis a felszínen. A homoklepel alatt olvad a jég, az olvadási üregek a felszínre nyílnak. Megközelítésük nem izgalommentes: lent tekintélyes mélységek és sodró olvadékvíz is lehet (jobbra)

TAVAS TEREP

Az olvadékvíz mélyedésekben gyűlhet össze, és hosszú életű tavakat is táplálhat – itt épp 5900 méteren. A víz pedig az életet jelenti, az extrém körülményekhez alkalmazkodott mikroorganizmusok paradicsoma (balra)

terrel magasabban már összefüggővé válik a jégce-ment. Ez azonban átalakulóban van, magasabbra szorul a fagyhatár, kiolvad a jég. A keletkező víz az oázistelepülések létalapja, de a magashegyi tavakat is jórészt ez táplálja. Az állandó magashegyi vízfoltok extrém élőhelyek, ugyanakkor olyan mikroorganizmusok népesítik be, amelyekről még csak igen keveset tudunk. Valódi élőlényekre is vadászunk tehát! Már 3800 métertől tavi üledéket és vizet gyűjtünk, 5900 méteren hideg vizet szűrünk, de az igazi trófea még sokkal magasabba csábít.

ÁLMAINK KRÁTERE
 A hideg hegy forró szíve:
 jéggel borított tó,
 hangos gőzfeltöréssel
 és forró iszapfortyogókkal
 a háttérben, olvadó
 hófoltok és a legmagasabb
 vulkánmagaslatok.
 Chile és Argentína
 határán, járatlan terepen

Víz és tűz

A cél 6500 méter, egy tágas kráter, a lehető legmagasabban fekvő tó helyszíne. Zsolttal még sötétben indulunk, végtelenül oldalazunk egyre magasabbra a törmelékletőkön. A távolságok alig felmérhetőek, hiszen nincs méretarány, nincs semmi emberi ezen a terepen. Még úgy sem tudjuk becsülni a szinteket-távokat, hogy már jártunk erre korábban. Órákat tévedünk.

A kráterben dübörgő gőzfeltörés már ismerős, most vizsont műszerekkel felszerelve érkezünk. Iszapfortyogók, forró patakok, süvítő gőz, arrébb pedig fagyott terep, úszó jéggel borított tó, olvadó

hófoltok. Szürreális kép, ami mozgással teli, élőnek tűnő, de könyörtelen, fagyott keretbe ágyazott.

Zsolt még a kráteren kívül jár, rádióval beszélünk, de már dél van, így belevetem magam az anyaggyűjtésbe. Túlságosan is. Megcélzok egy sárgás terepen fekvő gőzkiáramlást, tégléket a kézben, lecsapok a zsákmányra – aztán hirtelen térdig állok a meleg iszapban. Kivetődök, cuppanok nagyokat, mindenem kékes-sárgás, nyúlós gyurmával fedett, ami ráadásul kifejezetten forró. Bármilyen lehet alattam, ezért távolabbra kúszok. A célba vett anyag egyelőre megsúsztta, visszavonulok, gyors tisztálkodás kezdődik. Le

NEM SZALONNASÜTÉS!

Süvít a feltörő gőz, dübörög a föld, sítotokból lesz a nyárs. A végén érzékelőműszerek, de ennél közelebb menni nem tanácsos: alattunk üregek rejtőzhetnek, elég volt a meleg iszapba süllýedésből egyszer is – még akkor is, ha a kiáramló gőz csak 20 °C körüli hőmérsékletű

JÉGTÁBLÁK KÖZÖTT

A Föld legmagasabban fekvő tavának vize kibukkan. Töredeznek a jégtáblaperemek, akár már egy hasásra is alkalmas a hely. Csak épp a hőmérséklet fagypont alatti, a víz pH-ja pedig nem éri el a 5-öt... (balra lent)

BESÓZVA, LEBEGVE

„Laguna Verde, 4350 m. Akklimatizáció, aztán hetekkel később levezető helyszín. A tóparton „megkövesedett” hullámok – a kökemény, kiszáradt sókőzetek őrizte sekély vízi hullámfodrok. Évek óta kacérkodom a gondolat-tal, hogy megdöntsem saját úszási magassági rekordomat, és megmerítkezzem a hideg tóban. A víz töményen sós, elsüllyedni nem fogok. Ám a hőmérséklete 5 °C körüli és a levegő sem melegíthet föl... A hegyre tartva óvatosak vagyunk, hiszen egy megfázás meghiúsíthatja a hegyi munkát, lefelé pedig már nem vágyunk a hideg vízre. Most mégis elszántam magam, és még felfelé menet becobbantam. Néhány tíz méter után átfázva, de biza-kodva igyekeztem kifelé, át a melegváltásba, egy másik vízbe: a tó mellett 36 °C-os forrásokba merültem – így összességében a megfázás elmaradt.” – Heiling Zsolt

a kesztyűt, és az itt fakadó kis patak partján súrolom a nadrágom és a műanyag bakancsom. A kezem fázik, a vízbe nyúlva leég, és valami erősen marja is. De gyorsan kell tisztogatni, a kihűlő víz megfagy, és közben meg átázom. A tudomány csak ezután jön: elő a műszereket, és végigmérem a patak hőmérsékletét, közben mintákat veszek a vízből és az üledékekből. A pH 2-es (ezért a maró érzés), a víz hőfok 40 °C. Síbotokból hosszú horgászbotot készítek, és újra kúszok: a 70-80 °C-os iszapfortyogókból pecázok mintákat de már nagyon óvatosan mozogva, inkább elterülve a földön. Ugyanígy zajlik a süppedős terep anyaggyűjtése is. Zsolt érkezik, a nagy fumarolát (gőzkiáramlást) már együtt mérjük infrahőmérővel – ez a leghűvösebb, csak 20 °C körüli a hőmérséklete. Irány a fagyott tetejű, meleg patak és a hideg jég- és hóolvadék táplálta tó, ahol már szabad vízfelület is

csillog! Ez is jócskán savas, mégis étellel teli helyszín! A legmagasabban fekvő ilyen élőhely a Földön. Műszert kap a nedves partja, kíváncsiak vagyunk, változik-e a vízmennyisége és a felengedése.

Adattárolóink tele, elmentünk addig, ameddig nyújtózkodhattunk. Tégelyek tucatjait rejtik hűtőtáskáink, csak vizesgyűjteményünk súlya több mint 5 kiló. Azért vagyunk itt (és térünk vissza rendszeresen), hogy minél több környezeti adatot szerezzünk a hatalmas Száraz-Andok e beszédes helyszínéről, mely mintaértékű. Ezen keresztül kaphatunk pontos képet arról, miként fogy a jég, alakul át a víz forrása és ezzel együtt a hegyi környezet is napjainkban. És mivel mindez szoros kapcsolatban áll a szélsőségesen száraz, hegylábi Atacama-sivatag lakhatóságával – a chilei Atacama-régió kormányzója stratégiai jelentőségűnek minősítette adatainkat. ⊕

⊕ SZÖVEG: MICHALKÓ GÁBOR–RÁTZ TAMARA, KÉP: MÓZSI GÁBOR

CHICAGO

SZELES, DINAMIKUS, TERMÉKENY

Amikor a húszéves Al Capone 1919-ben New Yorkból Chicagóba költözött, egy dinamikusan fejlődő amerikai iparvárosban találta magát. A Michigan-tó partján fekvő, hivatalosan 1833-ban alapított város ekkor már túl volt az 1871-es nagy tűzvész megrázkódtatásain, a 17 ezer, főként fenyőépület megsemmisülésén. Maig vitatéma, hogy mitől is kapott lángra az a pajta, amely a történelmi pusztítás tűzfészke volt, ám tény, hogy a rendkívül száraz ősz, az erős szél és a tűzoltók kimerültsége csak fokozta a kár nagyságát. A lakó- és irodaházakat borító tűzlépcsők az USA majd' minden nagyvárosának elengedhetetlen kellékei, de Chicagóban különösen feltűnő a menekülési útvonalat jelentő grádicsok és tűzcsapok rengetege

Gengszter a kirakatban

Az olasz bevándorlók gyermekeként Brooklynban született és szocializálódott Al Capone tekintélyes bűnözői tapasztalatok birtokában vetette bele magát a húszas évek Chicagójának szesztilalomtól gyötrődő, dolgos hétköznapjaiba. A gombamód szaporodó felhőkarcolók a dübörgő ipar melléktermékeként jelezték a tőke sokoldalú helykeresését. Ma is jól csengő márkák egykori tulajdonosai alapítottak üzemeket a városban, így a kerékpár-

gyártással foglalkozó Schwinn, a hőskorban autórádiókra specializálódott Motorola, vagy a rágógumijáról ismert Wrigley. A szervezett bűnözés alapjait megteremtő, vagy ezer elkötelezett gengszter irányítását végző Al Capone azonban egy másik terepen szerzett elévülhetetlen „érdemeket”: a feketegazdaságot erősítő szeszcsempészet, szerencsejáték, prostitúció volt a chicagói hírességek csarnokába bevonuló Al sikereinek közege.

A BELVÁROSBAN

Kilátás a The Art Institute of Chicago (Chicagói Művészeti Intézet) teraszáról (előző oldalpár)

NAVY PIER

A város egyik legikonikusabb része. A 200 ezer negyzetméteres mólórendszer még az I. világháború idején épült, eredetileg katonai és ipari célokra. Ma egy hatalmas közösségi tér kulturális és szórakoztató attrakciókkal

A Chicago című, hat Oscar-díjas filmben a Queen Latifah alakította Mama Morton plasztikusan fogalmazza meg a kor közállapotait: „Tudod, Chicagóban a gyilkosság a szórakozás egyik formája”. Végül Al Caponéra az ügyészség egyetlen gyilkosságot sem tudott rábizonyítani – csupán adócsalásért került börtönbe 1931-ben, ahonnan 1939-ben szabadult, és 1947-es haláláig súlyos betegségekkel küszködve, visszavonultan élt.

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

FOTÓ: MICHALKÓ GÁBOR

FOTÓ: MICHALKÓ GÁBOR

Termékeny helyen

Bár a Chicagóval kapcsolatos asszociációkban Al Capone előkelő helyen szerepel, számtalan világhírű színész (pl. Harrison Ford, James Belushi, Robin Williams), politikus (Hillary Rodham Clinton, Michelle Obama) vagy sportoló (Bobby Fischer, Dwyane Wade) is a városban nőtt fel, sőt Walt Disney élete is a Michigan-tó partjáról indult. A metropoliszfejlődés mindig is inspiráló közeget alkotott: a „chicagói iskola” egyaránt fogalomává vált az építészetben (az 1890-es évektől), a város-szociológiában (az 1910-es évektől) és a közgazdaságtanban (az 1970-es évektől). Míg azonban a modern funkcionalizmus jegyében megépített acélszerkezetű, égbe nyúló irodaházak ma is meghatározzák a belváros látképét, Chicago központi negyedében az egymásra merőleges sugárutakat róva nyoma sincs az együttélés nehézségeit egykor kutatók által feltárt problémáknak. A jólétet sugárzó, elegáns kirakatokból Burberry-kabátok és Tiffany-gyémántok mosolyognak, a sportrajongókat pedig a Chicago Bulls kosarasainak és a Chicago Cubs baseballjátékosainak mezei csábítják az üzletekbe. Mint minden nagyvárosnak, persze Chica-

A 18. UTCÁNÁL

Az egybefonódó vasút- és metróhálózat sínei környékén még fellelhetőek a korábbi nagy ipartelepek maradványai

gónak is van másik arca: a szegregált, déli külvárosokban megélt mindennapokra a központban csak a „Fegyverrel belépni tilos!” táblák emlékeztetnek. A filmturizmus számos ikonikus helyszínt kínál a városba érkezőknek: a Magyarországon is vetített, klasszikus mozik közül pl. az Oscar-díjas „A pénz színe” (The Color of Money, 1986) vagy a „Blues Brothers” (1980) jelenetei vezetnek keresztül Chicagón, míg az aktuálisan népszerű „A beavatott” c. sorozat eddig bemutatott két részében (Divergent, 2014; Insurgent, 2015) Chicago egy posztapokaliptikus történet helyszínéül jelenik meg, a felhőkarcolók sziluettje azonban romjaiban is egyértelműen beazonosítható. A sorozatok szerelmesei a „Jim szerint a világ”-ban (According to Jim, 2001) találkozhatnak a felszín felett kiépített acélszerkezeten körbe-körbe dübörgő metróvonalal, az „L”-lel.

TIPIKUS

Belvárosi utca, hatalmas éttermi hirdetőfelületek, graffitik, régi és új épületek, kigyózó kocsisor (jobbra fent)

EMELETES VÁROS

A metróhálózat részben a felhőkarcolók között fut. A vonalakat színek szerint nevezték el – a barnától a zöldön át a rózsaszínig (jobbra középen)

A „CHICAGÓI BUBI”

A belvárosban élők munkába járásra használják, de a turisták is felfedezték. Bicikliút pedig van bőven... (jobbra lent)

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

A Szeles Város mítosza

Az első hallásra nem túl vonzó üzenet (Windy City) háttérben vélhetően az 1893. évi világkiállítás kapcsán New Yorkkal folytatott versengés áll: az atlanti-parti Nagy Alma képviselői igyekeztek a Vadhagymát (Chicago elnevezésének indián eredete) rossz fényben beállítani. Az Amerika felfedezésének 400. évfordulójára tervezett óriási kiállítás – ha fél év késéssel is – végül Chicagóban nyílt meg, és a város nemcsak egy nagyszabású rendezvénnyel, hanem egy máig használatos szlogenel is gazdagabb lett (még akkor is, ha nem Chicago az USA legszelesebb városa, hanem a Mississipp-i állambeli Jackson...).

Hasonlóképpen a múlt homályába vész a város emblemikus ételének, a magyarul talán pizzapi-tének nevezhető deep dish pizza eredete. Bár abban minden forrás egyetért, hogy az 1943-ban megnyitott Pizzeria Uno kínálta először, az étteremlánc legendáriuma szerint Ike Sewell, volt amerikaifutball-játékos, a vendéglő tulajdonosa alkotta meg a receptet, más források viszont az olasz származású Rudy Malnatinak tulajdonítják a dicsőséget. New York és Chicago versengése tehát a pizzafronton is folytatódott: az eredeti nápolyi, vékony tésztás változatot idéző New York-i ízvilággal szemben a deep dish pizza leginkább egy paradicsomos-sajtós szósz-

TÉNYLEG EZERARCÚ

A belváros jellegzetes látképe számtalan helyről, irányból élvezhető, de az összkép valahogy mindig egy kicsit más. Itt a Chicago folyó menti Ping Tom Memorial Park húzódik az előtérben

TREND FM
SÁNDORHÁZI PÁLFI CSOPORT

CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR

A rádióban vendégünk a témáról:
MICHALKÓ GÁBOR

Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.trendfm.hu

szal vastagon megtöltött linzertortára hasonlít... Chicago harmadik, szemmel látható talánya a Chicago-folyó folyásiránya, ugyanis az minden „földrajzos logika” ellenére nem a Michigan-tóba torkollik, hanem onnan ered. Ez nem mindig volt így, ugyanis a folyó egészen egy bő évszázaddal ezelőttig a város összes szennyét a Michigan-tóba szállította. Mivel a tó volt a város ivóvízforrása, ezért annak tisztasága – a járványok elkerülése érdekében – első számú közegészségügyi kérdéssé vált. 1900-ban egy csatorna segítségével végül megfordították a Chicago-folyó folyásirányát, kivéve a nagyváros felőli tószennyezést.

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

Épületóriások vonzásában

A 19. század végétől kezdődően Chicago identitása elválaszthatatlan a városképet meghatározó felhőkarcolók látványától. Bár az Egyesült Államok számos nagyvárosáról elmondható, hogy a központi üzleti negyed toronyházakból áll, az építészeti iránt érdeklődőknek Chicagóban különösen izgalmas élmény az épületek stílusának, formavilágának sokszínűsége. Egy 1983–1995 között elkészített örökségeltár alapján 17 371 olyan, 1940 előtti épület található a városban, amely történelmi vagy építészeti értékkel rendelkezik!

A sevillai katedrális Giralda-tornyának alakját és a francia reneszánsz stílusjegyeit megidéző Wrigley Building (1921) volt a város első légkondicionált épülete. Az alulról felfelé törtfehérről kekesfehérré változó terrakottaborítás optikailag ragyogóvá teszi az ég felé törő tornyokat. Amíg megnyitásakor az

A 46. EMELETEN

New Yorkra mondják, hogy a város, amely sosem alszik, de Chicago szorosan ott van mellette – éjkép egy a Chicago folyó partján, a Michigan-tóhoz közel magasodó felhőkarcolóból

első jelentős irodaháznak számított a Chicago-folyótól északra, ma olyan kulcsfontosságú helyszínek helyezkednek el itt, mint a Willis Tower, az Art Institute vagy a Millennium Park.

Chicago – és általában az építészeti fejlődéséről a legkevésbé tájékozott szemlélőnek is sokat elárul a folyót átszelő hídról elének táruló látvány: a 20. század elejének emblematikus felhőkarcolója szabályosan eltöprel a 2009-ben megnyílt Trump Tower előterében. Bár a ma épp az elnöki címért küzdő, ambiciózus üzletember eredetileg a világ legmagasabb épületét akarta megépíttetni, a 2001.

IRVING PARK

A belvárostól távolodva fogynak a felhőkarcolók. Rendkívül népszerű a biciklihasználat, s az ilyen kerékpárinstallációk egyben rögzítőhelyek is (jobbra fent)

3 PERC

A piros metró kiváló zenélőhely. Egy basszusgitár és egy keserű hangú énekes: sokan inkább megvárják a következő szerelvényt (jobbra középen)

BUDDY GUY

A chicagói blues egyik alapítója. A klubok zenészei a koncerten az utcán is játszhatnak, és a zene bent is hallatszik a hangszórókból (jobbra lent)

FOTÓ: MICHALKÓ GÁBOR

SZÉDÍTŐ MÉLYSÉG

A 110 emeletes Willis (Sears) toronyból készülnek a legjobb szelfik

CHINATOWN

A kínai negyed egy része ma már turistalátványosság. Van persze Chicagóban Ukranian Village és Little Italy is... (balra középen)

CHICAGO AVENUE

A rusztikus épület és a graffiti együttese jó összehatást ad. A belvárostól nyugatra sok hasonló, eldugott kincsre bukkanhatunk (balra lent)

szeptember 11-i terrortámadást követően áttervezett torony „csak” az USA legmagasabban fekvő lakásainak rekordjával dicsekedhet.

Megnyitását követően a Wrigley Building 26. emeletén kilátó is várta a látogatókat, ahol az 5 centes belépődíj a látvány mellett egy Wrigley rágógumit is magában foglalt. Ma a város leghíresebb kilátói a Willis Tower (korábban Sears Tower) 103. emeletén és a John Hancock Center 94. emeletén találhatók, a belépődíj pedig 20-22 dollártól kezdődik (rágógumi nélkül). Bár a látvány mindkét toronyból lenyűgöző, a látogatókért folytatott

verseny folyamatos megújulásra készíti a kilátókat: míg a Willis Towerban 2009-től az épület síkjából kiálló üvegtérasz várja a tériszonytól nem szenvedő vendégeket, a John Hancock Center 2014-től igazi dinamikus élményt kínál a 30°-os dőlésszögben a városközpont fölé kihajló üveglakablakából!

A Chicago Tribune által „A világ legszebb iroda-épülete” megtervezésére kiírt nemzetközi pályázat nyerteseként épült meg a neogótikus Tribune Tower (1925), melynek fala különleges gyűjteményt rejt: az újság nemzetközi tudósítói a világ leghíresebb épületeinek egy-egy darabkáját hozták el, így a falba

A RÉGI CHICAGO

A város a magasépítéset egyik bölcsője, de ma is találkozhatunk a századforduló hangulatát árasztó, ódon épületekkel

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

FOTÓ: MICHALKÓ GÁBOR

CLOUD GATE – A BAB
Örök turistaattrakció a város
szívében, a naponta több ezer itt
készült fénykép is ezt igazolja

FOTÓ: MÓZSI GÁBOR

építve megtaláljuk például a római Szent Péter-katedrális vagy a gízai Kheopsz-piramis egy-egy követ is. Igazi különlegesség a fekete márvánnyal és szürkészöld terrakottával borított, 24 karátos arannyal díszített Carbide & Carbon Building (1929) is, amelynek formája a korabeli legendák szerint sötétzöld pezsgősüveget idéz, aranyszínű fóliával borított dugóval (s talán nem véletlen, hogy ma éppen itt működik a Hard Rock Hotel).

Az 1893. évi világkiállításra készült el a város leg-

ismertebb múzeuma, az Art Institute of Chicago – s minden szempontból ma is Chicago dinamizmusát hordozza. A klasszikus európai múzeumokon szocializálódva némi fenntartással fogadjuk a bejárati kiírást, miszerint a világ legjobb múzeumánál járunk (legalábbis a TripAdvisor utazási weboldalon kapott szavazatok alapján), a gyűjtemény és annak bemutatása azonban felülmúl minden várakozást. A Chicago egészében érezhető megújulási képesség, a kreatív ötletek alkalmazása itt is jellemző: a 2016 elején

megnyílt, a három „Van Gogh szobája Arles-ban” című festményt bemutató kiállításához kapcsolódóan – például az Airbnb közösségi szállásportállal együttműködve – megépítették a szoba élethű, ki-bérelhető másolatát!

A közeli Millennium Park szobrai közül a leglátványosabb a „Felhőkapu” (Cloud Gate, 2006), Anish Kapoor alkotása, amely formájának köszönhetően gyorsan elnyerte a „Bab” becenevet. A rozsdamentes acéllemezekből, látható hegesztés nélkül összeállított,

tükörfényesre csiszolt szobor nem véletlenül vált a város legújabb szimbólumává. A visszatükrözött kép a járókelőknek, a fényeknek és a felhőknek köszönhetően folyamatosan változik, a felhőkarcolók azonban mégis állandóságot sugároznak. Az elvarázsolt kastélyok hangulatát felidéző felületen mindenki megtalálhatja saját tükörképét, de a sajátos, íves formából adódóan sohasem maradunk egyedül a képen, és hacsak egy rövid időre is, de átélhetjük, ahogy Chicago részévé válunk. ☺

FOTÓ: MSTYSLAV CHERNOV

DE JURE UKRAJNA, DE FACTO OROSZORSZÁG?

ÚJ FANTOMÁLLAMOK, KREML-ÉRDEKEK

✚ SZÖVEG: ERDÉLYI ESZKIMÓ PÉTER

A legendás Donbasz-régióban – melynek kialakulását Donyeck központtal a környék szénvagyonra tette lehetővé – két kis marionett-„népköztársaság” jött létre a szemünk láttára. Megszületésüknél Oroszország bábáskodott, és jelenleg is Moszkva „neveli” őket. A nagy kérdés pedig az, vajon milyen jövő elé néz a Luhanszki és a Donyecki szakadár „Népköztársaság”, ill. a két nagy ellenfél: Ukrajna és Oroszország?...

1990-ben – erős orosz segítséggel – kiáltotta ki függetlenségét az úgynevezett Dnyeszter Menti Köztársaság. Az oroszbarát szakadár területet a mai napig egyetlen ENSZ-tagállam sem ismerte el, de a közelmúltban Oleg Belavencev, Vlagyimir Putyin elnök megbízottja kijelentette, hogy a Moldáviától elszakított „ország” az Orosz Föderáció szubjektuma lesz, s „ez csak idő kérdése”, majd hozzátette, hogy Oroszország a Dnyeszter folyóig fog terjedni.

Látva azt, hogy az Ukrajnától elszakadt két „népköztársaság” milyen utat jár be, óhatatlanul a Dnyeszter Menti Köztársaság példája lebeghet előttünk.

A háború eddig majdnem 9500 halálos áldozatot követelt, Donbasz fizikailag és gazdaságilag is romokban hever, az utak, vasutak állapota katasztrofális, a luhanszki és a donyecki repülőtér használhatatlan, az ipar – beleértve az alapokat nyújtó bányászatot – pedig épp csak döcög. Lehetetlen hatékony mezőgazdaságot folytatni, az árak az ukrajnaiakhoz viszonyítva elérhetik a 150 százalékot, az élelmiszerek minősége az ellenőrzések hiánya miatt silány, az egészségügyi ellátás pedig túlterhelt és hihetetlenül gyenge. A belső és külső menekültek tovább nehezítik a helyzetet, ráadásul a megélhetési bűnözés vált a legmegbízhatóbb jövedelemforrássá.

Bizonytalan államok a bizonytalan államban

„Ukrajna egy éven belül békés úton visszacapja Donbaszt” – közölte tavaly márciusban a török televíziónak Porosenko, ukrán elnök. Akkor még azt remélte, hogy Moszkva a nemzetközi szankciók nyomására kényszerül majd kivonni katonai erejét a megszállt kelet-ukrajnai területekről.

Am a frontvonal mindkét oldalán a politikai-katonai vezetők igyekeznek fenntartani a feszültséget, vagy – ha úgy tetszik – a harci morált. A nehézfegyvereket gyakran költöztetik új helyre, aknákat és egyéb akadályokat telepítenek. A kény-

szersorozás nyílt intézményét leplezve a szakadárhelyszíneken csak úgy kaphat valaki állami állást, amennyiben teljesítette frissen előírt katonai szolgálatát; és mivel nyomasztó a munkanélküliség, ez a módszer működik... Szinte minden településen üzemel katonai parancsnokság, éjjel pedig részleges kijárási tilalom van érvényben. Mindegyik szereplő készül a harcra, lezáratlannak tartja a háborút.

A „népköztársaságok” fegyveres erői megszálló csapatokká váltak, amelyek az orosz parancsnokságnak engedelmeskednek. Putyinnak esze ágában

AZ IVERSZKIJ-KOLOSTOR SZÉTLÓTT ROMJAI
a donyecki repülőtér közelében (előző oldalpár)

HAMISÍTATLAN HÁBORÚ

Az orosz hivatalos szervek szerint a térségben nincsenek orosz reguláris csapatok, csak önkéntesek harcolnak – állítja Brenzovics László, a KMKSZ (Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség) elnöke (jobbra)

A DONEYECKI PROKOFJEV NEMZETKÖZI REPÜLŐTÉR
A térségben egyetlen polgári reptér sem működik, hiszen ezek stratégiai jelentőségű helyszínek voltak

Geopolitikai
sorozatunk
támogatója a **PAGEO**

PUTYINI VÉLEMÉNY

„Kijev nem akarja a minszki egyezményt betartani, ezért provokálja a fegyveres összetűzéseket”

sincs e fegyveres erőket kivonni Kelet-Ukrajnából, az ukrán politikai hatalom pedig jól felfogott érdekei miatt nem akarja – vagy nem meri – katonai erővel felszabadítani keleti végeit, hiszen az orosz haderő nagyságendekkel ütőképesebb...

Dmitrij Vinogradov, a RIA Novosztyi Hírügynökség politikai elemzője szerint Moszkva azt szeretné, ha a Luhanszki Népköztársaság (LNK), illetve a Donyeck-i Népköztársaság (DNK) autonómiát kapnának, Ukrajna politikai formája pedig föderációvá változna. Kijev ezzel szemben egységes államként akar létezni, és vissza akarja csatolni magához a két szakadár területet. És e bizonytalan állapot – amely a többi, Oroszországhoz közeledő szakadár államalakulatra is jellemző – még sokáig fennmarad. Minden attól függ, mi fog Ukrajnában, Ukrajnával történni...

– Nem hiszem, hogy Oroszországnak igazán

kellene e két terület. Van elég bajuk a Krímmel. Destabilizáló tényezőként, nyomásgyakorlásra viszont kiválóan megfelelnek – mondja Sterr Attila, ungvári tudósító. – A Krím elcsatolása után bármiféle autonómia említése is óriási ellenkezést vált ki Ukrajnában. Szerintem még évekig tart majd a huzavona, úgy, mint a Dnyesztermelléken, Abháziaiban vagy Dél-Oszétiában. Ott sem igazán beszélhetünk újjáépítésről, autonómiáról, de Oroszországhoz csatolásról sem. Ez utóbbi realitása csekély, itt sem gondolom, hogy bekövetkezne. Nem hiszem, hogy Oroszország a jelenlegi gazdasági helyzetben tovább akarná rontani a viszonyát a külföldi államokkal. Annyi feszültséget mindenesetre fenn kell tartani, hogy a lakosság ne a helyzetével, a putyini rezsimmel, hanem az – úgy mond – külső veszéllyel, vagyis Ukrajnával és a mögötte álló NATO-val foglalkozzon – állítja a szakember.

Véres bábozás és megszállás

Mára mindkét „népköztársaság” teljesen elvágt a Kijevhez kapcsolódó köldökszínórját – hacsak azt nem számítjuk, hogy a területen komoly érdekeltisége van néhány ukrain oligarchának. Például a korábbi ukrán miniszterelnök, majd államelnök Viktor Janukovicsnak, az Európa leggazdagabb embereként elhíresült, tatár származású Rinat Ahmetovnak és Olekszandr Jefremovnak, aki Kijevben a Régiók Pártja volt frakcióvezetője, de feltűnt Jurij Bojko oligarcha neve is. Egyébként Porosenko Jefremovot a Luhanszki, míg Bojkit a Donecki terület vezetőjévé nevezte ki... Azt, hogy esetükben Moszkva csak rábólintott-e az aspiránsokra, vagy egyenesen Putyin ajánlotta őket Porosenkónak, nehéz kideríteni.

Külön érdekesség, hogy időközben mindkét „népköztársaságban” elmozdították a legbefolyásosabb szeparatista politikai vezetőket. Olyan meghatározó embereket tartóztatott le a DNK nem-

zetbiztonsági szakszolgálat, mint a parlament elnökét, Andrej Purgint, vagy a „népi kormányzót”, Pavel Gubarjovot. Hasonló lépésekre került sor a Luhanszki Népköztársaságban is, s a tisztogatási folyamat 2015 őszére fejeződött be. Érdekes módon gyakorlatilag senki sem maradt Donbaszban az „orosz tavasz” első vezetői közül, kivéve az „elnököt”, Igor Plotnyickijt (LNK) és Alekszandr Zaharsenkót (DNK). Legtöbbjük nyomtalanul felszívódott: megértették, hogy Moszkva magára hagyta őket, és csalódásukban elmenekültek szűkebb hazájukból. Végül Moszkva a marionett-vezetőkön keresztül befolyása alá vonta a kérdéses területeket, s létrejött a végrehajtó és törvényhozó hatalom teljes szerkezete is. Önálló államigazgatási rendszert hoztak létre, saját erőszakos szervezeteket működtetnek, bírósági rendszerük van, vámstruktúrájukat erős határőrségük védi. Közös azonban a két „népköztársaság” külpolitikája, finanszírozása, vagyis a hívnya helyett az orosz rubel mozgatja a gazdaságot, ez a hivatalos fizetőeszköz, és egyazon helyről érkezik a fegyver, az energia, sőt a fogyasztási cikkek jelentős része is: keletről, Oroszországból. Az LNK és a DNK egy kaptafára készített terv

szerint kellene hogy működjön, ennek ellenére fejlődésükben jól érzékelhető eltérések mutatkoznak: ebből arra lehet következtetni, hogy különböző oroszországi hálózatok felügyelik őket.

K. Debreceni Mihály, a posztszovjet terület szakértője, az MTVA tudósítója is biztos abban, hogy a kiválasztottak Moszkva és Kijev közös akaratából váltak vezérekké.

– Jogilag Hongkong-szerű országok alakulnak, csak nyomorultabbak, mert sem Oroszországnak, sem Ukrajnának nem kell igazán a lerombolt, kifosztott, ezer sebből vérző Donbasz, amelynek az újjáépítése horribilis összegekbe kerülne, és birtoklása súlyos politikai gondokkal járna. Ezért kínálgatik e megoldás – az ország az országban, és ezt a semmilyen jogi helyzetet mindaddig érdekében áll Oroszországnak fenntartani, amíg Ukrajnában kormányváltás nem lesz!

Abháziához hasonlatos országokká válnak, vagyis tisztázatlan státuszú területekké, amelyek de facto szuverének, de függetlenségüket szinte senki sem ismeri el. A legnagyobb hiányosságuk, hogy képtelenek lesznek akár még a háború előtti szintre is feltornázni gazdaságukat, hiszen amit nem tett tönkre a háború, azt megteszi az emberi mohóság. Unikális gyárakat darabolnak fel fémhulladékká, amit pedig a helyi mágánások nem tudnak megkaparintani, azt az oroszok vásárolják fel és telepítik át a hazájukba. A fiatal államocskák ökonómiai szempontból sosem lesznek önállóak, mindig ki lesznek szolgáltatva vagy Moszkvának, vagy Kijevnek, és ez a tény alapvetően fogja meghatározni politikai irányultságukat – magyarázza Debreceni.

UTCÁRÓL UTCÁRA

A harcok a civil lakosság házai között folynak. Az előrehozott ukrain választások miatt csúszni fog a békés rendezés

FOTÓ: JURIJ SZEBRIJOV - RG

ILLÚZIÓBAN HARCOLNAK

Szlavjanszk mint erődített város ellenállása legendássá vált. Az orosz harcosoknak azonban súlyosan csalódnuk kellett a Kreml politikai döntése miatt: a két szakadár területet nem kívánják Oroszországhoz csatolni (jobbra)

FOTÓ: JURIJ SZEBRIJOV - RG

FELFEDEZŐK NAPJA
2016. május 21.

10.00–19.00, Millenáris D-csarnok

www.felfedezoknapja.info

A FELFEDEZŐK NAPJA FOLYAMATOSAN
FRISSÜLŐ PROGRAMJÁT A
WWW.FELFEDEZOKNAPJA.INFO
CÍMEN TEKINTHETI MEG!

HOGY A FÖLDGÖMB RENDEZVÉNYEI
TOVÁBBRA IS INGYENESEK LEHESSENEK,
ADÓJA 1%-ÁVAL TÁMOGASSA
A FÖLDGÖMB AZ EXPEDÍCIÓS KUTATÁSÉRT
ALAPÍTVÁNYT IDÉN IS!
ADÓSZÁMUNK: 18200267-1-42

A szertefoszlott álom

Novorosszija (Új-Oroszország): Ukrajna délkeleti régiója, amelyet főleg orosz ajkúak laknak. Történelmi gyökerei szerint egykor az Orosz Birodalomhoz tartozott, később pedig a Szovjetunió részét képezte. 2014 és 2015 májusa között a térség képviselőinek kongresszusán önhatalmúlag kikiáltott, nemzetközileg el nem ismert konföderáció létezett. Elvben a DNK, az LNK, valamint Harkov, Zaporozsje, Dnyepropetrovszk, Herszon, Mikolajiv és Odessza megyék alkották. Ám Oroszország nem volt képes megvalósítani teljes „Novorosszija-projektjét” – így csupán folyamatos feszültséget gerjeszt, igaz, a két „népköztársaság” fölött teljes befolyásra tett szert.

Eközben Kijevnek nem sikerült elérnie, hogy az orosz fél részéről kezdeményezett „hibrid háborút” nemzetközileg is agresszióknak minősítsék. Pedig rég bebizonyosodott, hogy Moszkva reguláris

haderőt is bevet: az ukrán hadsereg hivatásos orosz katonákat fogott el, orosz haditechnikát, muníciót, üzemanyagot zsákmányolt, zsoldosokat tartóztatott le.

Így ráadásul az ukrán hadifoglyok jogi helyzete is bizonytalan, rájuk nem vonatkoznak a genfi egyezményben foglaltak.

Moszkva tovább folytatja a haditechnika, a muníció és az üzemanyag szállítását, illetve a katonai kiképzést, abban a reményben, hogy a szakadárak a jövőben legalább akkora területet foglalnak el, amely képes lesz eltartani a lakosságot. Eközben majdnem 2000, kívülről jött orosz katona esett el, 3000 sebesült meg a harcok során, és a két „népköztársaságban” mintegy 6000 orosz hadfi teszi a dolgát: figyel, tájékozik, és készül az újabb összecsapásra.

A régió most a „sem béke, sem háború” időszakába jutott, amikor egyik fél sem tud tisztán kato-

nai erővel győzni. A térséget megszállt területnek nyilvánították, miközben senki sem nevezte meg a megszálló erőket... Az ukrán hatalom képviselői az önállóságukat kikiáltó „népköztársaságokat” terrorista szervezeteknek nevezik, és antiterrorista műveletet folytatnak ellenük. Teszik pedig mindezt annak dacára, hogy a hivatalos tárgyalásokon következetesen a háború kifejezést használják. A nemzetközi közösség eközben szakadároknak nevezi a két „népköztársaságot”.

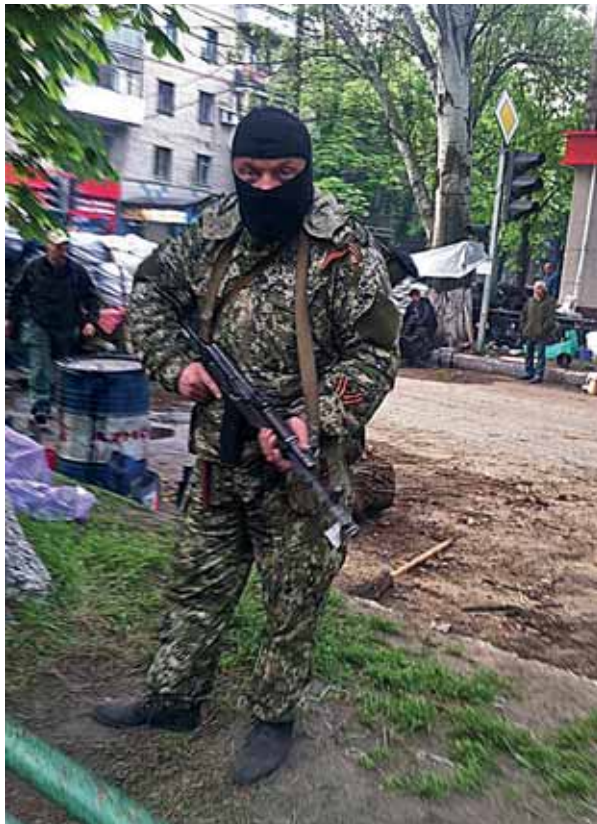
A helyzetet tovább nehezíti, hogy Oroszország semmilyen körülmények között sem kívánja országába integrálni a katasztrofális helyzetben lévő LNK-t és DNK-t. Nem akar még egy Krímet polgárai nyakába akasztani. Ez a hír sokkolta a „népköztársaságok” lakóinak többségét, hiszen ők azért harcoltak, hogy Oroszországhoz csatlakozhassanak. A felkelők végig meg voltak győződve, hogy a

Kreml már régen és számukra kedvezően eldöntötte ezt a kérdést!

Vlagyimir Vorszobin, a Komszomolszkaja Pravda újságírója a közelmúltban vizsgálódott a helyszínen:

– Igaz, a számuk csökken, de még mindig igen sokan reménykednek, hogy Oroszország ide is kiterjeszti államhatárait. Ám a sértődöttség is erős, mondván, ha Moszkva belekezdett e kalandba, akkor fejezze is be! A krími ügygel hasonlítják össze sorsukat, ahol minden békésen ment végbe, míg Donyeckben patakokban folyt a vér. Most épp viszonylag békés az élet, ám elképesztőek az életszínvonal-különbségek. Ráadásul a nincstelenek a front közelében laknak, folyamatos sokkban. És nemcsak a halálfélelem, de a szegénységtől való rettegés miatt is. A parancsnokok és a hivatalos előjárók fényűző élete vad dühöt vált ki.

FOTÓ: JURIJ SZEGIRJOV - RG

HÉTKÖZNAPI FEGYVERROPOGÁS

A háttérben álló polgárok első kézből kapják a híreket

FOTÓ: ISTOCKPHOTO

TREND FM
RÁDIÓMAGYARORSZÁG
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
A rádióban vendégünk a témáról:
ERDÉLYI ESZKIMÓ PÉTER
Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.trendfm.hu

DONYECK, LENIN ÉS GOKART

Putyin szerint: „Ukrajnában az alkotmánymódosításra nem került sor, a két régió nem kapott különleges státuszt, és az amnesztiarendeleetet sem írta alá Porosenko elnök.” (Mindezek a minszki egyezmény sarkalatos pontjai.)

FOTÓ: MSTYSLAV CHERNOV

FOTÓ: JURIJ SZEGIRJOV - RG

Vég nélküli háborúskodás?

A két, magára hagyott államszerűség sorsáról sokféle elképzelés él. Számos olyan véleményt lehet olvasni a világhálón, amelyet talán „Kijevljanyin” kommentelő fogalmazott meg a legvilágosabban: „A kijevi rezsim folytatni fogja a háborút. Nincs más választási lehetőségük: vagy harcolnak, vagy börtönbe vonulnak. A Nyugat a háborút pénzeli ugyan, de a helyi fejlesztéseket nem.”

Egy még sarkosabb vélemény szerint: „Olyan ország, hogy Ukrajna, nem is létezik. Csak területe van, amelyet a szomszédok között fel kell osztani és elfelejteni ezt a gondot! („3PopovDV”)

Jevgenyij Kotov, a közgazdaság-tudományok kandidátusa ismét megnyitotta a Donyecki Közgazdaságtudományi Intézetet. A kutató szerint a DNK-ban tapasztalható konfliktus kísértetiesen hasonlít a szerbiai, bosznia-hercegovinai, illetve a Dnyeszter menti viszályhoz. Ez a háború új típusa. Alapja a félelem és a gyűlölet magvának elvetése. Az ilyen háború lényege, hogy konzerválja az egyes befolyásos csoportok számára a „sem béke, sem háború” állapotát.

– Sosem akarják majd befejezni a háborút, mert ez számukra olyan, mint a kábítószer – vélekedik.

Vannak azonban sokkal cifrább jövőképek is. Ilyen például a két terület ukrainai integrációja, mégpedig Moszkva feltételei szerint és a Nyugat nyomása mellett. Kijev a második minszki megállapodást egyoldalúan betartva, Moszkva minden feltételének eleget téve különleges státuszt ad a két „népköztársaságnak”, és ennek érdekében megváltoztatja az alkotmányát. Innentől megkezdődik Ukrajna lassú felbomlása, amely Moszkva legfőbb célja...

Lehetséges ugyanakkor olyan forgatókönyv is, amely szerint az ukrán közvélemény nyomására Ki-

jev befagyasztja a konfliktust, blokádot von a szakadár államocskák és önmaga közé. Megszüntet mindenfajta gazdasági kapcsolatot a DNK-val és az LNK-val, miközben igyekszik időt nyerni ahhoz, hogy erőteljes hadsereget szervezzen, illetve úgy alakítsa át a gazdaságát, hogy később integrálni tudja a megszállt területté nyilvánított régiókat. Mindközben igyekszik a diplomácia eszközeivel mindent megtenni, hogy a szigorodó szankciókkal gyengítse Oroszországot, amely egyre kevésbé fogja tudni támogatni a fiatal „népköztársaságokat” – majd arra kényszerül, hogy kivonja onnan csapatait.

VELÜNK AZ ISTEN!

Az orosz haditechnikát gyakran oroszországi katonák kezelik és oroszországi szerelők tartják karban: donyecki zászló alatt haladó gyalogsági páncéloskonvoj

A LEGELSŐ SEBESÜLT

Az első lelőtt ukrán helikopter sebesült pilótáját látják el a donyecki felkelők. A másik pilótát az ukrán erők kimenekítették a helyszínről

Ám van realitása annak is, hogy a szakadár területeket hivatalosan is leválasszák Ukrajnáról, majd később beolvasszák Oroszországba. Erre abban az esetben nyílhatna lehetőség, ha a kijevi politikai vezetőség teljesen lecserelődne. A törvényes alapját pedig az alkotmány 73. paragrafusa nyújtja, miszerint ilyen lépésre akkor kerülhet sor, ha országos népszavazás erre nézve kedvező eredménnyel jár. A későbbiek során pedig hasonló helyzet alakulhatna ki, mint a két Németország egyesülésekor.

A legféltettebb elképzelés pedig a megszálló orosz csapatok nyílt támadása Kijev ellen. Ennek érthető módon beláthatatlan következményei lehetnének, hiszen a NATO és a nemzetközi közösség ezt nem nézhetné ölbe tett kézzel – igaz, az ellenkezőjére is volt már példa az európai történelemben, gondoljunk csak 1956-ra. . .

De Ukrajna is támadást intézhet, és megszáll-

hatja saját országát az orosz határig. Ismerve az ukrán hadsereg áldatlan állapotát és a belpolitikai helyzet rendezetlenségét, ez a variáció a legesélytelenebb. Ráadásul hatalmas emberáldozattal járna, és Kijev végleg elveszítené a nemzetközi közösség szimpátiáját, támogatását.

Debreceni Mihály, televíziós újságíró már több mint egy évtizede járja ezt a vidéket.

– Öt évvel ezelőtt már sejtettem, hogy nagy bajok lesznek, mert egyrészt leírhatatlan nyomor fogadott, másrészt totális és erőszakos ukránosítás folyt. Csodálkozom, hogy Moszkva eddig húzta, nem csapott korábban oda. Mindazonáltal ez a terület a jövőben is a feszültség gócpontja marad, a harcok, ha nem is nagy intenzitással, de folytatódhatnak, és a csempészés szürke területévé válik, illetve bizonyos mértékig már ma is az – emlegeti a keserű múltat, közelmúltat és vázolja a szomorú jövőt.

Az elemzők is ezt a variációt tartják a legvalószínűbbnek: a vég nélküli tárgyalások közben a marionett-vezetők Moszkva parancsait követik, és a küzdelem folytatódik, de már gerillaharcok formájában, mégis sok áldozattal és a sajtó kizárásával. A lakosság elégedetlensége tovább nő, és a terület végleg szürke zónává válik, ahol virágzik a fegyver-, a kábítószer- és az embercsempészet. Mindeközben Oroszország bármelyik pillanatban újramezheteti a háborút Ukrajnával – ezért szükség van ütközőállamokra. A konfliktus hosszú évekre elhúzódhat, és Ukrajnát ugyanúgy kimerítheti, mint Oroszországot.

ŐRSÉGBEN SZLAVJANSZKBAN

A reguláris ukrán hadsereg ellen sok helyütt gyengén felszerelt, de lelkes önkéntesek harcolnak (jobbra)

FOTÓ: JURIJ SZEGIRIOV - RG

FOTÓ: ISTOCKPHOTO

Epilógus

„Az utóbbi napokban (2016. április eleje) egyre erősebb támadások érik a DNK-t” – állítja Eduárd Baszurin, a „népköztársaság” hadügyminiszter-helyettese. Az ukrán haderő minden irányból és mindenre lő, legyen bár katonai vagy akár polgári objektum. Mivel a jelentések igen pontos számadatokat tartalmaznak az ukrán haderő létszámáról, az alkalmazott fegyvernemekről, a támadások pontos helyeiről és körülményeiről, Baszurin beszámolója meggyőzően hat:

– Felderítőink szerint az ukrán fél igen komoly erőket összpontosít a határ három pontján. Az élőerő, illetve a különböző fegyverek mellett jelentős lőszer- és üzemanyagkészletet szállítanak a helyszínekre, ami arra enged következtetni, hogy a közeljövőben három irányból igyekeznek megtámadni a DNK-t. Ezek a donyecki, a mariupoli, valamint a gorlovkai vonalak mentén várhatóak. Időközben megérkeztek a helyszínekre az ukrán elitkommandósok, a „Szepcnaz” alakulatai is. Fegyveres erőink mindezt nem nézik tétlenül, és Avgyejevka alatt jelenleg is forr az ukrán pokol. Ügynökeink adatai szerint március eleje óta 204 ukrán katona esett el a harcokban – és legalább 318 sebesült meg. ☺

SPORTSZERŰ VISZÁLY?

Kijevvel ellentétben Moszkva és az európai nagyhatalmak választásokat akarnak a térségben. A Sahtar Donyeck stadionja, a Donbasz Aréna sértetlen – nem utolsósorban a csapat dűsgazdag tulajdonosa, Rinat Ahmetov személyének köszönhetően. . . Az üres aréna épp humanitárius központként működik, a csapat 2014-től a nyugat-ukrajnai Lvivbe tette át székhelyét

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: KARÁCSONYI DÁVID

FÜLÖP-SZIGETEK

EGY DARABKA LATIN-AMERIKA A TÁJFUN ÚTJÁBAN

Spanyol és amerikai gyarmati múltjával, katolikus templomaival a Fülöp-szigetek egy csipetnyi Latin-Amerika Délkelet-Ázsia szigetvilágában, ahol a társadalmi szakadék feneketlen mély, a kriminalisztikai statisztikák diagramjai pedig az égbe szöknek. Amerika egykor társult országa a Marcos-diktatúra évei alatt Japán mellől a régió sereghajtói közé süllyedt gazdaságilag, amiből nehéz a kilábalás. Pláne, ha a térséget időről időre tájfunok sújtják...

TERJESZKEDÉS FELFÉLÉ
Informális bádógvaskók
Manila központjában
– a házak tetején.
A háttérben a manilai
metró (magasvasút)
egyik szerelvénye kifut
a helyi „Deák térről”

A helyi tömegközlekedés alapdarabját jelentő jeepney-n araszolunk a rettenetes szmogban; ezek a járművek eredetileg világháborús amerikai dzsipekből átalakított, színesre pingált, izzadás-fejlehűzős utazást ígérő csodabuszocskák, amiknek újabb generációit már direkt erre a célra készítik. A legendás EDSA-n – Manila körgyűrűjén – haladunk: itt történt 1986-ban, hogy a nép vér nélkül döntötte meg Ferdinand Marcos korrupciós rezsimjét. Kilométereken át váltják egymást a szürke nyomorkegyedek és a fallal körülzárt, parkokkal, golfpályákkal szegélyezett villaövezetek; a társadalmi különbségek a diktátor távozása óta sem csökkentek. Manila nyüzsgő, ám nyomasztó hangulatú metropolisz, ahol a gettók tözsomszédságában épült, fényes plázák bejáratánál fegyveres őr és motozás várja a vásárlókat.

Sandokan utódai napjainkban is igen aktívak: turistákat és hajókat rabolnak el váltságdíjért, rendszeresek a manilai kormány katonáival szembeni lázadások, csetepaték.

Kézről kézre

A spanyolok 1521-ben szálltak partra a Fülöp-szigetek ma második legjelentősebb városa, Cebu partjainál – ez a sziget névadója is. A Földet először körbehajózó spanyol expedíció vezetője, a portugál Magellán számára az utazás itt véget is ért, mikor a filippínók „Koppanya”, Lapu-Lapu harcosai egy bambuszláncával kioltották az életét. Ma mindketten nemzeti hősök, szobraik Cebu ékességei.

A spanyolok azonban lecsúsztak az elsősről: érkezésük idején már arab és kínai kereskedőhajók tucatjai horgonyoztak a partoknál, a szigeteket pedig muzulmán hittérítők járták. A jezsuiták könyörtelen módszerekkel kezdték letenni Ázsia legnépesebb katolikus többségű országának alapjait. A déli Míndanao sziget iszlám hitre tért lakosságát és a Szulu-tenger vad kalózeit így sem sikerült megtörniük. (Sandokan utódai napjainkban is igen aktívak: turistákat és hajókat rabolnak el váltságdíjért, rendszeresek a manilai kormány katonáival szembeni lázadások, csetepaték.)

Mivel a spanyol gyarmatosítók is mind Mexikóból érkeztek, a Fülöp-szigetek történelme a 16. századtól leginkább Latin-Amerikával fonódott össze. Manilát rendszeres hajójáratok kötötték össze Acapulcával, melyeken a csilipaprika, a kukorica, a paradicsom és a burgonya mellett rengeteg indián is érkezett az Újvilágból. A spanyol eredetű kreolok és a filippínókkal keveredett meszticek nagy számban élnek ma is az országban.

TREND FM
HÁZTARTÁS MŰSORVEZETŐI
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
A rádióban vendégünk a témáról:
KARÁCSONYI DÁVID
Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.trendfm.hu

EGY EGÉSZ ZENEKAR IS ELFÉR A TETEJÉN...
A jeepney-k eredetileg világháborús amerikai dzsipekből átalakított, színesre pingált csodabuszocskák, amiknek újabb generációit már direkt a tömegközlekedés számára készítik

SAN MIGUEL „BUSZPÁLYAUDVARA”
a mangórol híres Guimaras szigetén.
A helyi tömegközlekedés alapját képező jeepney-ken nem túl kényelmes az utazás (balra)

A Mexikótól való függetlenség kivívása után, 1821-től a szigeteket már közvetlenül Madridból irányították. A spanyol–amerikai háború végén, 1898-ban – egy nyúlfarknyi függetlenséget leszámítva – az ország (a tőle keletre fekvő Guammal együtt) amerikai fennhatóság alá került. És mintha a filippínóknak a gyarmatosítókból még nem lett volna elég, a spanyol uralmat felszámoló amerikaiakat a II. világháború alatt a japánok követték.

A Fülöp-szigetek 1935-ben kapták meg az USA társult állami státuszát, de a függetlenség elnyerése csak a II. világháború, a vérzivataros japán megszállás után, 1946-ban vált lehetségessé. A világháború hatalmas pusztítást végzett a szigeteken: Manila történelmi épületei 1945-ben a földdel váltak egyenlővé a városért folyó harcokban. Az 1965-ben hatalomra kerülő Marcos – kihasználva a hidegháborús politikai helyzetet és a kommunista gerillákkal és iszlám szeparatistákkal szembeni küzdelmet – második elnöki ciklusa idején bevezette a szükségállapotot, és elnöki rendeletekkel kormányzott egészen 1986-os bukásáig. Az Amerikát hűen kiszolgáló diktátor idővel egyre kényelmetlenebbé vált az USA számára, így az 1980-as években, amikor már nem volt szükség a vietnami háború stabil logisztikai háttereként szolgáló Fülöp-szigeteki rezsimre, a filippínó nép – Amerika jóváhagyásával – hetek alatt elsöpörte a rendszert.

**NYOMORTANYA
MANILA KÖZPONTJÁBAN,
EGY FŐÚT MELLETT**
Se víz, se áram,
se csatornázás, a bent
lakók mégis reményekkel
néznek a holnap elé:
a falusi túlnépesedésből
és szegénységből
az egyetlen kiugrási
lehetőség munkát kapni
a nagyvárosban...

*És mintha a filippínóknak
a gyarmatosítókból még nem lett
volna elég, a spanyol uralmat
felszámoló amerikaiakat a II. világ-
háború alatt a japánok követték.*

AKÁR KUBÁBAN IS LEHETNÉNK...

Helyi arckok a cukornád-konjunktúra idején szebb időket is megélt Silay városában, Negros szigetén

Amerika visszainteget

Manilából a McArthur Highway-en utazom a Clark repülőtér, az ország egyik fapados-csomópontja felé. A területet – a Subic-öböl hadikikötőjével együtt – gyakorló- és repülőtérként használta az amerikai hadsereg 1903 és 1991 között. A Clark Légi Támaszpont a vietnami háború idején vált igazán fontos utánpótlás-elosztó központtá. A fénykorában 15 ezer amerikai katonát befogadó bázis az USA legnagyobb tengerentúli támaszpontja volt: város a városban, éttermekkel, szórakoztató- és bevásárlóközponttal, sőt, saját állatkerttel. Az egykori bázis ma leginkább egy álmos amerikai kisvárosra emlékeztet. A kapuk mögötti, zárt álmvilágban széles, szellős utcák, villák, kaszárnyák és játszótérek váltogatják egymást.

A bázis sorsát a közelben magasodó Pinatubo 1991-es kitörése pecsételte meg. Mivel nem született megállapodás a bérlet meghosszabbításáról, a terület egy évszázad után visszaszállt a Fülöp-szigetekre. A manilai vezetés szabadkikötőt, illetve szabad gazdasági övezetet hozott itt létre. Az egykori Clark Légi Támaszpont ma nemzetközi polgári repülőtér.

BALUT: EGY BIZARR CSEMEGE

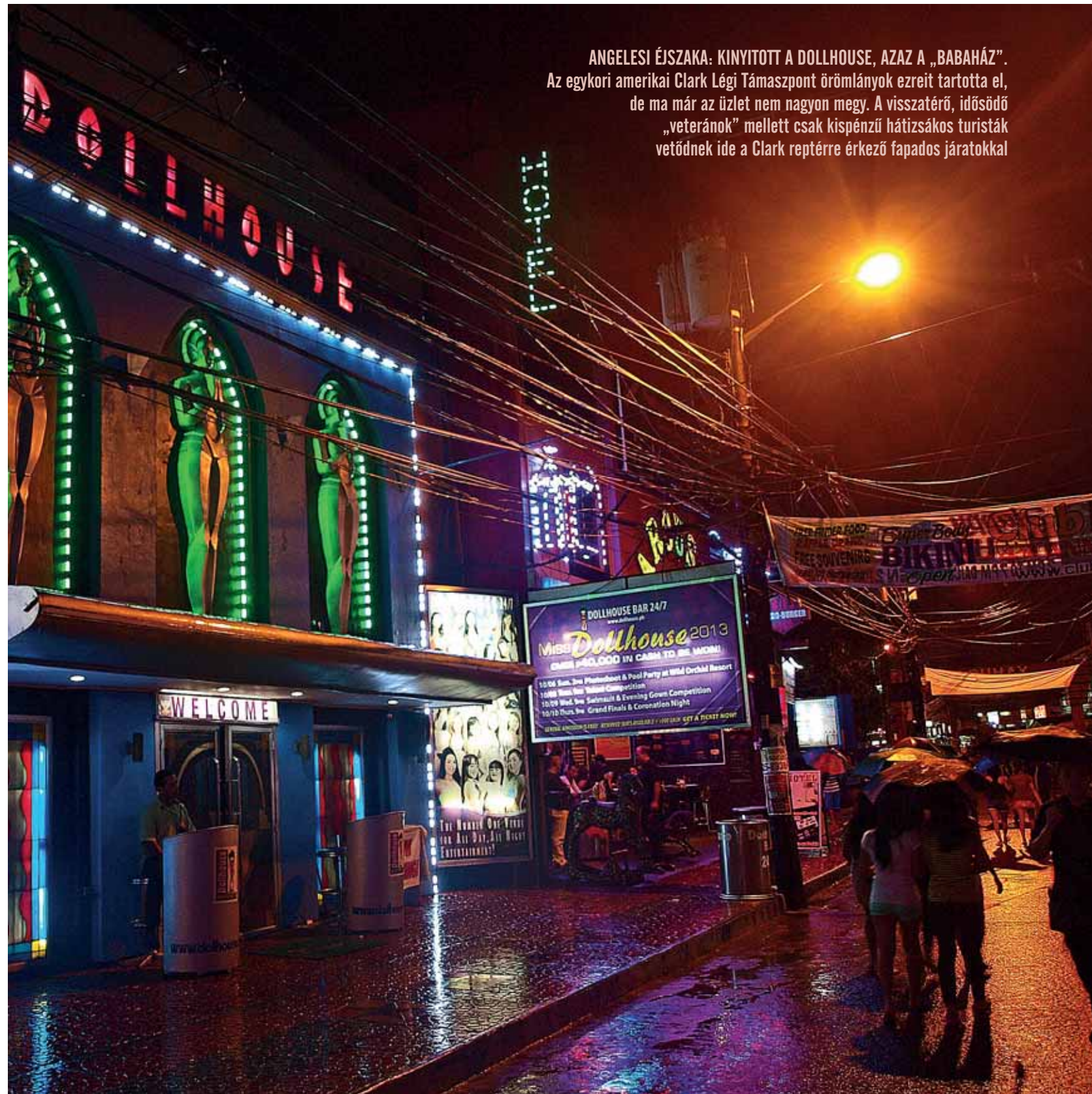
A Fülöp-szigeteken (ahogy Délkelet-Ázsia több országában is) közkedvelt utcai csemege az olajban szőröstül-bőröstül hirtelen kisütött naposcsibe, amit a csontjaival együtt ropogtatnak el a helyiek. Ennél is meghökkentőbb látvány a keltetett kacsatojás. Mielőtt kikelne a már kifejtett kiskacsa, a tojást forró gőz fölött megfőzik. A héjat feltörve, csipős szószt csepegtetnek a hő hatására elpusztult madárra, és a puhára főtt fiókat egy laza mozdulattal hörpintik fel

Angeles angyalai

Az egykori légbázis kapuin kívül egy egészen más filippínó-valóság tárul elénk. A kerítés túloldalán fekvő Angeles városa nemcsak Fülöp-szigeteki léptékben, de világviszonylatban is meghatározó gócpontja a szexturizmusnak. A hidegháború idején az USA délkelet-ázsiai támaszpontjai körül gomba módjára nőtt ki az ehhez hasonló telepek, elég a japáni Okinavára vagy a thaiföldi Pattayára gondolni. Míg azonban a japán és dél-koreai gazdasági csoda úthengere hamar elegyengette a városkép efféle buckáit, a jóval szegényebb Thaiföld vagy a Fülöp-szigetek mindmáig küzd a problémával.

Az egykor állítólag százezer örömlányáról híres Angeles az amerikai katonák kivonulása óta már csak árnyéka önmagának. Az egyik tömött jeepney-n egy kopaszodó, ötvenes amerikai nyomja kezembe sztriptíz táncosokkal díszített névjegykártyáját, hogyha időm engedi, nézzek be a bárjába. Az utcákon rengeteg idős, fehér férfi sétál nála jóval fiatalabb lánnyal, és az igazat megvallva, néha azt is nehéz eldönteni, hogy a lányok szoknyája mit is takar. A szmogos-esős estében a bárak villódzó fényénél az útszéli koszban toporgó hölgyek látványa szürreális hangulatot áraszt. A helyi társadalom meglehetősen természetes közönnyel szemléli mindezt, hiszen a legtöbb család adott már örömlányt Angeles poros utcáinak...

ANGELES ÉJSZAKA: KINYITOTT A DOLLHOUSE, AZAZ A „BABAHAZ”. Az egykori amerikai Clark Légi Támaszpont örömlányok ezreit tartotta el, de ma már az üzlet nem nagyon megy. A visszatérő, idősödő „veteránok” mellett csak kispénzű hátizsákos turisták vetődnek ide a Clark reptérre érkező fapados járatokkal

**ÁTKELÉS
NEGROS SZIGETÉRE**
Nem csoda, hogy
havonta hallunk
kompszerencsétlenségről...
(balra)

Csokoládé-dombok között

A belföldi járat az egykori támaszponttól Bohol szigetére, a pápaszemes koboldmaki és a Csokoládé-dombok elvarázsolt világába repít. A trópusi erdő maradványait kettészelő Loboc folyó völgyében egy bérelt motorral tekerőzők felfelé a sziget belsejében fekvő mészkőplatóra. A karsztdombok az esős évszakban hatalmas, zöld süvegekként magasodnak ki környezetükből, a száraz időszak viszont a dombokat borító fűvet felperzseli: ilyenkor barna kúpokként emelkednek ki a zöldellő rizsföldek és kókuszpálmaligetek közül – innen a Csokoládé-domb elnevezés. A táj részben emberi kéz alkotása: a leirtott esőerdő helyén csak a lapos térszíneket vonták művelésbe, míg a dombokon csupán a fű maradt meg. Az erdők irtásával ráadásul egyre jobban kiszorították a sziget legfurcsább őslakóját, a pápaszemes koboldmakit.

A táj részben emberi kéz alkotása: a leirtott esőerdő helyén csak a lapos térszíneket vonták művelésbe, míg a dombokon csupán a fű maradt meg.

A tenyérnyi jószág a legkisebb makiféle, amelynek példányai már alig élnek vadon. A műúttól távol eső egyik falu szélén ketrecben mutogatják pár pesóért a védett állatot, amely csak éjszaka aktív, nappal egy-egy ágba kapaszkodva szunyókál, vagy két hatalmas szemével unottan pislog a hivatlan látogatóra.

BIOESERNYŐ
Banánlevelekkel
a tájfun ellen

CSOKOLÁDÉ-DOMBOK KÖZÖTT
A rizsföldek és a kisebb
erdőfoszlányok közül
emelkednek ki a szabályos
karsztformák

Kell egy kis áramszünet?

A csendesen szemerklő eső sem sok jóval kecsgetet. Első fokú tájfunriadó van, az összes kompjáratot törölték. Értetlenül állok a dolog előtt, sőt, szállásadóm figyelmeztetése mögött először rafinált üzleti trükköt sejtök: ugyan ki ne szeretné a fizetővendéget marasztalni? Ám hamarosan kiderül, hogy a pár naposra tervezett bohóli kirándulásból tényleg hosszabb kényszerpihenő lesz. Bosszankodom, ám egy Fülöp-szigeteki út nem is lehet teljes tájfunélmény nélkül!

A vihar magjának közeledtével másnap már rendesen esik. A lehangoló időn túl azonban még mindig nem igazán érteni, miért is haltak ki délutánra Tagbilaran nemrég még zsúfolt utcái. Estére aztán új értelmet nyer az „... úgy esik, mintha dézsából öntenék” kifejezés. Az erős szélben nemcsak az esőcseppek száguldanak vízszintesen, hanem az utcáról felkapott szemét, a fém háztetőelemek, sőt egy ponyvás piaci stand is szárnyra kapnak.

Estére aztán új értelmet nyer az „... úgy esik, mintha dézsából öntenék” kifejezés. Az erős szélben nemcsak az esőcseppek haladnak vízszintesen, hanem az utcáról felkapott szemét, a fém háztetőelemek, sőt egy ponyvás piaci stand is szárnyra kapnak.

TÁJFUN UTÁN...

Kiáradt a Loboc folyó Bohol szigetén – a helyi gyerekek nagy öröme?

(balra lent)

a fém háztetőelemek, sőt egy ponyvás piaci stand is szárnyra kapnak. Hatalmas villámlások és ézengés közepette este tízkor az egész városban elmegy az áram, bőrig ázva botorkálok a sötétben a biztonságosnak vélt hotelszobáig, ahol azóta már átálltak generátorra. Aztán hajnali háromkor jön a feketeleves: arra ébredek, hogy az ablaktalan szoba vaksötétjében a csillárból és a konnektorból is ömlik a víz, az ágyam teljesen átázott, és a földön is tócsa hullámszik. Azt hiszem, ezúttal szerencsés vagyok, hogy elment az áram.

Másnap reggel – mint egy rémálom elmúltával – az utca újra megtelik a nyüzsgő forgataggal, mintha mi sem történt volna. A tájfun után egyetlen felhő sincs az égen, a nap hétágra süt, és veszettül perzsel, egész napos motoros terepszemlém alatt rákvörösre égök. Bár házakat öntött el a kiáradó Loboc folyó, mindenki teszi a dolgát, csak a gyerekek csónakáznak az udvarokon. Máshol a matracokat és a ruhákat szárogatják, mintha épp csak a szokásos nagytakarítás zajlana. Mások az ablakig merült kocsijukkal próbálnak kezdeni valamit. Az utcákról lapátolják az iszapot, de ezen túl semmi sem emlékeztetett arra, hogy előző éjjel mi történt. A filippínóknak volt idejük megtanulni együtt élni a gyötrelmes mindennapokkal...⊕

MENTENI, AMI MENTHETŐ
Havonta vonulnak el tájfunok:
itt egy félig vízbe merült kocsit
a hétköznapi természetes része

A CIKK MEGJELENÉSÉNEK
TÁMOGATÓJA AZ
STA TRAVEL

STATRAVEL.HU

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: SZIRMAI GÁBOR

MÁSODIK ÜTEM A MOTOR ÉLETRE KEL(L)

Talán szétverték és kerekeiből kiskocsit csináltak, akkujáról pedig táskarádió szól... Dél-Szudánban „felejtett”, szeretett motoromon töprengve efféle gondolatok bántottak. A blokád és a vérengzések miatt az ősoleg DKW-t Shambában – a Nílus egy dágványában – kellett hagynom legutóbb, mert inkább az irhámot mentettem a száz kilométernyi mocsárvidéken át. *(Sudd: a végállomás; A Fölgömb 2014. június-július)*

Aztán a Szudáni Hajózási Társaság igazgatója jó hírt közölt: a gép egy hajó fedélzetén eljutott Jubába. Még egy képet is küldött az alaposan megtépzott, ám egyben lévő, öreg járműről, ez tartotta bennem a lelket, és adott erőt, hogy megint nyakamba vegyem Afrikát, és megpróbáljam visszaszerezni a féltett kincset

A vállamra nehezedező 22 kilós teher szinte kizárólag motoralkatrészekből állt. Mégsem voltam elég felkészült, mert – a külügyminisztériumi tájékoztatással ellentétben – ugandai vízum hiányában a repülőgépre nem engedtek felszállni. Rossz ómen mindez, és a pénzem is odaveszett, bánatosan hazakullogtam hát a reptéri alkudozásban mellettem végig hűségesen kitartó lánnyal. Pár nap múlva aztán, kiheverve a lelki-anyagi terhet, immár vízzel és egy számomra barátságosabb légitársaság ügyfeleként, mégiscsak földet értem Afrikában.

Elkallódva Kampalában

Kampala élhető hely: a Viktória-tó kiváló fürdőhely, van könyvtár, szép a temető, a Nakasero Piac pedig kitűnő. A piactéren egykor sok kereskedőház kínálta az anyaország portékáit és a gyarmati árut. Ezek a historikus, erkélyes, cserépfedésű palotácskák a város számomra üde színfoltjai, amiknek árnyékos kapualjaiból századéves dohillet áradt, melybe belekeveredett az egykori tea-, szantálfa-, elefántcsont-, vitorlavászón- és kátrányszag.

Egy korábbi szállásomat keresem a környéken, ahol mellesleg a város legjobb maracujalevét mérik. Már harmadszor megyek végig az utcán, de nem akadok az épületre. (Kétségkívül nagyon rosszul tájékozodom. Ezért hordok magammal térképet, készítek vázlatokat, használom a finom iránytűket, és lehetőleg kerülöm a GPS-t.) Végre megszólít egy helyi, aki emlékezett rám korábról. Felvilágosít, hogy lebontották az „ócska” épületet; mintha kivágtak volna belőlem egy darabot! Végül a golfpálya tiszta, zöld környezetében találok paradés szükségárvóhelyet, ahol ráadásul hideg, tiszta forrás tör fel, körülötte íbiszek, marabuk tömege hűsöl.

A főutcán már sokan ismerősként fogadnak; Mwzungu! („fehér ember”) és Budapest! kiáltásokkal üdvözlő sok motoros taxi és gyümölcsárus. Még egy évek óta ismerős rendőr is megállít, és a kedvéért a forgalmat is leállítja.

Pár napot töltök itt: elintézem a dél-szudáni vízumot, értesítést adok érkezésemről, hogy segítsenek megtalálni a motorkerékpárt, majd busszal elindulok Dél-Szudán fővárosa felé.

Veszélyes terepen

Nem ér meglepetésként az indulást követő félórás tankolás, hiszen ezt rendszerint a „friss” pénzből finanszírozzák, így pezseg az üzlet! A buszok makulatlannak éppen nem mondható műszaki állapotát felesleges ecsetelnem, ennél amúgy is jobban zavar, hogy a lefóliázott ablakokon nem lehet kilátni, de hát minek is, ha a tévében villogó klipek pótolják a hegyek, vizesések, sziklák unalmas látványát? De azzal az üzleti fogással én is először találkozom, hogy a buszba gyermeküléseket szereltek, így egy sor ülésel többet lehetett bepaszírozni.

Korábban már részleteztem, miként töltöttem el egy hetet az aknazedőknél. Sokat tanultam tőlük, és nemcsak a halálos technológiáról, de életfilozófiát is. Szerencsére akkor nem pukkant semmi a páncélo-

SZÍVÁS

A jubai reptérre naponta hozta a lajtoskocsi a Nílus-vizet, így legalább a fürdés nem jelentett problémát (jobbra)

ÁLLJ, AKNAVESZÉLY!
A pokoli szerkezet nem sokkal buszunk érkezése előtt lépett működésbe. Az útszakaszt speciális, robbanásálló döngölőgéppel vizsgálják át, újabb aknáktól tartva

Történetünk szerzője a historikus világszemlélet és egy letűnt kor nagy pontosságú előállított gépészeti berendezéseinek rendkívül elszánt rajongója, ismerője és használója. Különösen lelkesítő az ehhez kapcsolódó hír: megvan az egyiptomi határon lefoglalt motor, és a szerző már keresztül is szelte teljes Egyiptomot! Ami még hátravan: a motor hazaszállítása

zott aknakutató gép alatt. Az aknáknak azonban nagyon sok fajtáját telepítették, a házuk többnyire már nem fémből készül, így a hagyományos akna-keresőkkel nem lehet őket megtalálni. Vannak, amik csak késleltetve, akár fél év múlva lépnek működésbe. Egy ilyen pokoli szerkezet robbanhatott fel nem sokkal azután, hogy a dél-szudáni határt átléptük. Szerencsére nem alattunk... Odaérkezésünkkor már a szirénázó mentő és katonai járművek állják utunkat. A tikkasztó, déli hőségben aztán újra átdöngölik az utat, majd mindenki megnyugodott, és mi is továbbbrogathatunk Juba irányába.

**MOTOR,
KISEBB HIBÁVAL**
Bevert lámpákkal
és kitépelt kábelekkal
kaptam vissza
szeretett motoromat,
ám ez volt előrejutá-
som legkisebb
akadálya

SEGÍTŐ KEZEK
A vitorlásklubban
mindenki megpróbált
valamit hozzátenni
a boldogulásomhoz
(balra)

A váltásdíj

Jubában a Nílust leszámítva említésre méltó látnivaló nincs, ám annál jobbanesik, hogy érkezésemkor a kikötői rendőrség tagjai keblükre ölelnek. Az órs tövében verem fel kis sátracskámat. Másnap eljön a nagy pillanat: visszakapom motoromat, melyért „váltásdíjként” egy retúr repjegy árát kell megfizetnem, de nem bánom. Örömöm határtalan, bár egy percig sem áltatom magam azzal, hogy megoldódott volna minden. Először is rendbe kell tenni szerencsétlen gépet, amit agyonverte, szerszámaiktól, elektronikájától kifosztva, bevert lámpákkal, kitépelt kábelekkal csövekkel láttam viszont, rágható alkatrészeiken pedig szemlátomást patkányok élcsítették fogaikat. De így sem panaszkodhatok, mert a fontos műszerek épen maradtak.

Már kora reggel perzselőn süt a Nap, ami ellen csak folyamatos fejlocsolással meg napi négy nílusi mártózással tudtok védekezni. Napközben a legyek, szürkületkor aztán a moszkítók kínoznak. A telepet, ahol helyet kapok (a 750 dolláros kiváltási díjért ennyi még járt) az ór kedélye szerint tudom csak használni, aki néha órákra eltűnik a kulccsal együtt, sőt, egyik éjjel a kikötőben kell aludjak, mert a főszer berúgott és elaludt a futballmeccs bámulása közben.

A motor a helyreállítás második napján már beindul, egészséges dohogása kedves rendőreimet is odavonzza. Mint kiderül, 20:1 arányban fogadtak, hogy soha egy centit sem fog menni a gép! Végül, keserves munkával, de elkészül.

BEGSOMAGOLVA

**A vámeljárást letudva végre
a helyszínre szállították a gondosan
összepakolt masinát**

Indulj el egy úton!...

Összerakni a motort egy dolog, elhagyni vele Dél-Szudánt pedig egy másik. Az első probléma maga az út. A térkép szerint ugyan létezik ilyesmi a Sudd mocsáron át, de ezek a csapások gyakorlatilag járhatatlanok, még a száraz évszakban is félméteres víz alatt állnak. Éppen ezért a mai utazók is az egykori Abesszínián (Etiópia) keresztül teszik meg a legendás Kairó–Fokváros-utat, esetleg nyugatról, Wau felé kerülve meg az ingoványt.

További nehézséget okoz a háborús övezet jelentette kockázat: legutóbbi alkalommal is több embert öltek meg a közvetlen közelemben. A helyzet semmit sem javult azóta, a harcok tovább folytatódtak. A hajóstopra sem jók a kilátások: a kikötőben csak átmeneti hajléknak használt, léket kapott roncsokat találok, ráadásul az alacsony vízállás is nehezíti a hajóforgalmat. Az ENSZ Malakaliba induló hajójával meg sem próbálkozom, előző évi tapasztalataimból tudom, hogy az udvarias elutasításnál többre nem számíthatok.

Végtére elfogy a türelmem, és hatósági nyomás is van rajtam, hogy Jubát légi úton hagyjam el.

KŐBE VÉSVE
Meroe piramisainál
elidőzve 19. századi
utazók kézjegyeit
kerestem. A modern
szemlélet szerint
bűn a műemlékek
efféle „rongálása”

A VASÚTNAK HARANGOZTAK
Az atbarai vasútállomás forgalmi irodáján
igazi egzotikumokba botlottam.
Az egyik a vonatok indulását
egykoron jelző bronzharang,
amit a kedvemért
újra megkondítottak

Fogságban

Az 500 euró nem tűnik nagy áldozatnak, a pénzemért azt ígérik, már másnap délelőtt feltesznek egy gépre motorostul. Nem így lett: egy hétig megy a huzavona, és rettenetesen sivár időszakot élek át, ahogy a megállás nélkül támadó legyek között sokszor a tűző napon ácsorgok az indulás reményében. A vízumom is lejárában, a silány élelmezésem tényleg egyetlen vigaszom a kitűnő szudáni tea.

Nyolcnapi várakozás után feljutok egy gépre, de az AN-12-ről az indulás előtt közvetlenül leparancsol a politikai rendőrség. Talán kémnek nézhettek, sosem derül ki. Hosszú kihallgatás következik, a repülő közben természetesen elmegy. Végül a kihallgatóhelyiség melletti illemhely kicsinyke ablakán át szabadulok meg fogvatartóimtól, míg az

őr a WC előtt toporogva vár rám. Távozás előtt azért hagyok meglepetést: a nálam lévő zsinórral összekötöm az ajtót és az öblítőtartály-úszó tengelycsonkját. Mikor feltépi az ajtót, vélhetően telibenyomja a csapból kiömlő, fejmagasságba állított vízszugár, de én addigra már régen a szegecselt, historikus víztorony felé ügetek, ahol a mezei (nem a politikai) rendőrség tagjainak szálláshelye van. Kihasználva előző évi ismeretségünket, itt keresek menedéket. A későbbi napokban is náluk töltöm az esti-éjszakai órákat.

Aztán az egyik rendőr, Martin javaslatára (van kapcsolata a politikai rendőrségen) megengedik, hogy a repülőtéren aludjak. Egy fészerben jelölik ki alvóhelyemet, amit első éjjel egy katonával kell meg-

osztanom, aztán úgy megszoknak, hogy szabadon járhatok a területen. A közelemben lévő guavafáról lakmározhatok, és nem messze tőle találok egy működő vízcsapot is.

Az AN-12-ről való leparancsolásom után azonban újabb kitolás vár: a Kartúmba induló kicsi repülőre nem fér fel a motorom – „állítólag” rosszul írták meg a jegyet. Ismét a reptéren ragadok, pedig újabb 200 euróba kerül, hogy erre a járatra fölférjek. További kenőpénz és újabb, napokig tartó várakoztatás árán végül – 15 nappal eredeti gépem indulása után! – sikerül feljutnom a Sudan Airways egyik Kartúmba tartó járatra.

Ahhoz azért ragaszkodnak, hogy a motort darabokra szedve, dobozokba csomagolva adjam fel.

Napok teltek el ezzel is, faanyagot, szerszámot, segítséget kell szerezni, de megcsinálom. Am ekkor jött az eljövendő hetek bosszúságainak indópontja! Amikor darabjaira szedtem motoromat elfektetve valahogy elkezdik begyűrni a repülő hasába, a pilóta odalép, és egy 2 literes flakonból feltöltötte a benzintartályt – vízzel! A vizet később az egész út alatt nem tudtam teljesen eltávolítani, pedig napoztatam-levegőztettem eleget a tankot és a porlasztót: a lemezek között nemcsak ottmaradt a víz, de a lepattogó, nagyon finom rozsdá minduntalan belekerült a fűvókába, amitől leállt a gép. Mindezek ellenére hatalmas kő esik le a szívemről, hogy kereken három hét után végre elhagyhattam Jubát!

Vitorlásklub, gőzhajóval

Dél-Szudánnal immár a hátam mögött, végre Kartúmban vagyok. Utam során már másodszer kell összeraknom a gépet. A motor hivatalos ügyeinek intézése közben kapom a tippet, hol tudnám kényelmesen megszerelni a motort, és egyben szállást találni. Hamar a Nílus-parti telephelyen találom magam – motorostul.

A Blue Nile Sailing Clubban esténként összevődik a városi elit, ezért elég biztonságos hely: a holmimra katonák vigyáznak, és csekély összegbe kerül a sátorozás. Három nap alatt a gép újra üzemképes! Pazar köröket futok a városban, bár megszámlálhatatlan porlasztótisztítással és gyertyacserével, mert kétütemű-olajat egész Kartúmban nem találok!

Egy hetet töltök a klub gyepén, sok érdekes dolog között: van itt két légcavaros hajó, de a legkülönb mind közül Kitchener hajója. A gőzös nem-

KITCHENER HAJÓJA

Ma se víz,
se ágyúgolyó...

CSODÁJÁRA JÁRTAK

A klub jól öltözött urait
is lázba hozta a külön-
fazon különös masinája

(balra lent)

LEÁLLÓSÁV

Kartúmtól északra
elég gyakran
kellett szembesülni
a kétütemű olaj
hiányából fakadó
gyertyaproblémá-
val. A bajokat
az elhúzó
számum csak
tovább tetézte

hogy a szárazföldön, de vízvonaltól a földben áll. Az Angliában készült hajón évszámot nem találok ugyan, de a benne levő ágyúnak(!), ornamentikának, a csavarok meneteinek, a szegecselésnek, darujának, horgonyelemeinek, tatjának technológiai elemzése arra a következtetésre vezetett, hogy nagyjából a századforduló körüli években épülhetett. Ez idő tájt érkeztek Kitchener tábornagy csapatai, s ettől kezdve Szudánt bekebelezték az angolok. A hajó az akkori technológia csúcsát képviselte, képzelem, hogy mekkora respektje lehetett a facsónakok, dárdák közt! Sajnos, a hajó belsejét kibelették, szegyzemre szemétraktnak használják. Ennek ellenére felfedezek benne egy öntöttvas WC-tartályt!

Mikor a gép fellázad...

Egyiptomi vízumomra várva, bánatosan purrogatok a nagy folyamról elnevezett sugárúton. A Bel- és Hadügyminisztérium mellett elpöfögve egy rakás rendőr és katona stírből, türelmetlenül várják, hogy menjen már a fenébe az ótvaros rom. A motor párat durran, hogy a figyelmet még jobban magára vonja, majd ledadog, éppen az államfő luxusvillájának főbejاراتánál. A katonák arabul üvöltöznek, a rendőr

a sípját fújja, mások csak hadonásznak. De csoda történik, ezúttal nem merült fel a kémgyanú, a rendőrök leállítják a forgalmat, a gépet valahogy becibáljuk az árnyékba, majd némi karburátorszerelés után továbbhajtok. Végződhetett volna rosszabbul is.

A másik kartúmi lerobbanásom is majdnem az örületbe kerget. Arab nyelvű tanácsok, segítő szándékú kezek, italárusok és jóvendőmondók erdejében próbálom életre kelteni a masinát, mindhiába. Aztán egy parányi fekete pont elárulja: az ülés terhelés alatt megfeszített egy drótot, az meg egy másikat zárlatba hozott. Bele lehet bolondulni!

Volt ennél szerencsésebb kimenetelű „üzemzavar” is. Még Jubában történt, mikor a gépet egy bódénak támasztva betértem enni valamit. Miközben egyik szememmel a húsokon parádézó döglegyeket figyeltem, a másikkal – már csak megszokásból is – kisandítottam a gépre. A látvány lesújtott! A tank alól vaskos füst tekergett elő, beborítva az akkumulátort, az ülést, a porlasztót. Odaugrottam, és fejfelé belefűrtam magam a fellebbe, de égett gumiszag helyett kellemes illat csapott meg. Azonnal megvilágosodtam: a bódé túoldalán begyűjtötták a füstölőtálat, ami bondor karikákban ontotta a sűrű szantálfailatot.

Álmélkodás az ótvarásznál

A motorommal való elmélyült foglalatosságom közben sokan megbámulnak, amúgy sem gyakori erre felé a fehér ember, pláne, ha egy roncsmotort bütyköl! Egy alkalommal a kikötői hajók gépeinek karbantartója is megszólít, ő is a motorok szerelmese. Isamnak sokadik próbálkozásra sikerül rábeszélnie, hogy elvigyen egy helyre, amiről úgy gondolta, érdekelni fog. Busszal és taxival bolyongtunk hosszasan a városban, már kezdek ráunni az alkura, de aztán odaérve olyan látvány fogad, hogy még most is beleborzongok!

Egy hatalmas kupac veterán autó az utca közepén! Alig tudom, mihez nyúljak: Fiatok, egy Balilla is, amerikai autók, a híres Ford T-modellből rögtönkettő, gőzgépek, elektromos műszerek, rheosztátok, régi szekerek hatalmas mennyiségben. Az egymásra halmozott ládák mindegyikében válogatott csemegék, csövíllás motorkerékpárhegyek, porlasztók, gyűjtő-

**AZ ÓTVARHEGYEN IS TÚL
Hatalmas kupac veterán autó
az utca közepén? Igen! Múzeumba való
Fiatok, Balillák és Fordok között
matatok, gyermeki áhitattal**

tómágnesek... Minden, amiről egy ótvarász álmodhat. A falakon alvázak lógnak, térdig gázolunk a faküllős kerekek között, segédüzemi gőzgépeken, hajólámpákon, oldalkocsialvázakon egyensúlyozunk.

A gyűjtő, Ibrahim mindemellert felhalmozott négy feleséget, és az utódnemzés terén sem szűkmarkúbb, mint az autógyűjtésben. Rejtélyes életviteléből mindemellert még vadonatúj terepjáróra is futja, aminél csak életvidámsága nagyobb. Túláradó vendégszeretete két napra odaláncol, ám ezen idő minden perce kincs!

Irány: Egyiptom!

A Kartúmtól Atbaráig tartó futam viszonylag sima, a szokásos bosszankodásokon kívül egy mindenre elszánt biciklissel is összehoz a sors a sivatagban, no és elidőzöm a meroéi piramisoknál is kicsinyt.

Az utcák néptelenek, mikor begördülök Atbarába – imaidó van. A gépet egy vályogfalhoz támasztom, amin félrebiggyedt táblára leszek figyelmes: Hotel. A szabad ég alatt felállított ágyak egymástól éppen oly távol állnak, hogy a vezértetű még nekifutással se tudja elérni a másik ágy peremét, így a szállásdíjat illetően nem adódik nézeteltérés, és a rendkívül jóindulatú, imájukkal végző emberek segítségével a motor is a falon belülré kerül.

Innen Wadi Halfa – a vízi határátkelő – felé több útvonal adódik. A legkézenfekvőbb és egyben leghosszabb is a folyó vonalát jobbra követő mintegy 700 kilométernyi országút. Vagy egyenest északnak, a vasútvonalat követve, ami levágja a Nílus nagy

**PÁRHUZAM
Az Almásy-féle „spitzes”
STEYR (alul) és DKW-m (felül),
a Wadi Halfába tartó sínpároknaál**

kanyarulatát, de kietlen sivatagban halad. (Almásy és társai is megszenvedték ezt a távot spitzhűtős Steyrükkel, s közben sokszor csak a talpfákon tudtak haladni.) A nílusi hajózás a kis vízszint és a katarakták miatt szóba sem jöhet ezen a szakaszon.

Tanácsalanságomból a vasútállomás beszögelt pénztárlapja sem billent ki. Átkelek a váltókon, amik fedlemezébe az 1905-ös évszám van öntve. Belépve egy ajtón, beszédbe elegyedek egy roppant jóindulatú vasutassal, tőle tudom meg, hogy a legjobb esetben is két hét múlva indul vonat Wadi Halfába.

Ki fizeti a révészt?

Wadi Halfa is azon városok közé tartozik, amelyekre meglehetősen ambivalens érzésekkel gondolok.

Amilyen jó véleménnyel vagyok a szudáni emberről, a szudáni hatóságok ostobasága, lejárási kényszer semmihez sem fogható. Mindig van valamilyen jogcím: regisztráció, új típusú nyomtatvány, kiállítás díj, távozási illeték stb. Mindezeket átverekedve magam mégis feljutok az Egyiptomba tartó hajóra motorostul, s így várom a hajókiértőt, hogy megindulhassunk a Nasser-tavon Asszuán felé...

Am a remény, mint már oly sokszor, most is szertefoszlik. A rendőrfőnök utasítására érkező különítmény az indulás előtti utolsó pillanatokban leparancsol a hajóról. A többi utas megdöbbenve nézi végig a jelenetet, titkon nyilván annak örülve, hogy a hatalom ökle éppen nem rájuk sújtott le.

Diszkvalifikációm oka nem hagyván nyugodni, fel-alá rohangálva igyekszem kideríteni az igazságot. Mikor benyitok az egyik irodahelyiségbe, és elárulom nemzetiségemet, a két alkalmazott egyszerre kiált fel: ők is magyarok!

Almásy volt az, aki a magyarokról épp szudáni könyvében részletesen beszámolt. Két „honfitársam”

a velem történeken sajnálkozva rendkívül szívélyesen próbál segíteni, igyekezvén megkerülni a hivatalos utat. Hatalmas szerencsém van: éppen aznap tett látogatást Wadi Halfában a vámhatóság vezetője, aki disznó módjára belakmározott a tiszteletére rendezett pazar fogadáson, s ezalatt egyik jóakaróm odasüندörgött hozzá. A kellemes árnyékban a többedik ital után az uraság vidáman kanyarintotta oda aláírását motorom vámpapírjának aljára.

Papírok rendben, de a hajó már messze jár, ezért máshol kell szerencsét próbálnom. Eshketnél nemrég nyitották meg az első szárazföldi határátkelőt Szudán és Egyiptom között – ezt érdemes megtagasztalni. És újdonsült barátaim ismernek egy másik magyarot Eshketben, aki át is segít az új határátkelőhelyen!

SZELID HARCOS
Papucsban, de karddal „felfegyverkezve” sétáfkálnak a beja törzs harcosainak leszármazottai. A penge alapfelszerelés (jobbra fent)

Parkolópálya

A motorkerékpár mögött végre bezárok Szudán országkapuja. Vígán tolom sok évtizedes gépemet a senki földjén az egyiptomi határ felé. [Persze abban a hitben, hogy már sínen (nyeregben) vagyok.] De még mindig nincs vége. Kapunyitási illeték, ráadásul egyiptomi pénzben, zsarolás, végül gyalázatos árfolyamon megszabadítanak maradék dollárjaimtól. Nem részletezem a következő órák történéseit! A lényeg: a motort egy dokumentum hiányára hivatkozva lefoglalják. Másnap már nélküle szállok le a hajóról Abu Simbelben.

Jómagam tehát „megúsztam” Afrikát, ám a motor most megint egy hatósági raktár mélyén pihen, pontosan azt sem tudom, hol. Közel két hónap gyötrelmes próbálkozás után, pénz nélkül maradvára fel kellett adnom a reményt, hogy öreg cimborámat kimenekítem a fekete kontinensről. De 2016 tavaszán újra érte megyek, és elhozom! ☺

ABRAK
Helyi szokás a földön evés, amit a tevésgazda látszólag jószágával is gyakoroltat. Ebből lesz ám a pompás ízű tevetej! (balra)

DARÁLÓBAN
Szudán núbiai részén a mindennapi betevő elengedhetetlen fogása a taamiya (falafel). A zöldségpogácsához kellő csicséri- és zöldborsót ilyen egyszerű eszközökön darálják

A LEGFIATALABB EURÓPÁTÓL KONTINENSÜNK TETEJÉIG

Európa ipari központja, Németország kapcsán nem gondolnánk arra, hogy az ország nem csak autóiról és gépgyártásáról nevezetes, de természeti kincsekben is bővelkedik. Talán meglepő, de területének egyharmada erdővel borított. A „német erdőben” a becslések szerint 90 milliárd fa él, átlagéletkoruk 77 év. A leggyakrabban a luc- és erdei fenyő, de jelentős a bükk és a tölgy állomány is.

Németország 357 169 km²-es összterületéből a 16 nemzeti park 10 477 km²-en osztozik, de ennek tízszerese a természetvédelmi területek és természeti parkok kiterjedése.

Németország változatosságát alapvetően földrajzi fekvésében kell keresnünk. Északi tájai a Balti- és az Északi-tengerrel érintkeznek, és számos sziget is ide tartozik. Dél felé haladva a Közép-európai-síkvidék belföldi jégtakaró formálta tájaira lépünk, hatalmas tövidékekkel, morénasánc-sorozatokkal, és ösfolyamvölgyekkel, amelyek az eljegesedett időszakok hatalmas folyóit vezették egykor. E szelíd táj legélénkebb felszínű morénavidékei olyannyira szembeötlőek, hogy a képzelet már-már hegyvidékeknek látja azokat –

meg is kapta a „Holsteini Svájc” nevet. De a vad domborzatú alpesi szomszédokkal nemcsak itt találkozunk, hiszen a síkvidéktől délre – Németország déli felén – a Közép-európai rögvidek középhegységei húzódnak. Itt pedig a „Szász Svájc” homokkővidékének különleges formakincse érdemli ki a kitüntetett hasonlatot.

A legdélebbi szegletekben pedig valóban az Alpokba érkezünk! Ahogyan az északi országrészt is a jég alakította a múltban, úgy a déli peremet is: itt viszont valóban magas vonulatokat csipkézett a fagy és a Wetterstein-hegység Zugspitze orma közelíti a 3000 méteres magasságot is (2962 m).

Az északi-tengeri peremvidék Fríz-szigetei mögött kialakult Watt-tenger igen fiatal, mindössze néhány ezer éves sekély vizétől tehát Európa hegyóriásaiig mehetünk – s még mindig Németországban vagyunk. Ráadásul a német természetszeretetről, felfedezésvágyról, és kiváló terephasznosításról igen sokat elárul, hogy pl. a Kárpátok számos részén – az északi karsztvidékektől a Déli Kárpátokig – a németajkú lakosság volt a hegyvidékek, a természeti szépségek feltárója és turisztikai kiépítője.

© TOURISMUS ZENTRALE SAARLAND / GÜNTER KOPP

Supported by
Federal Ministry
for Economic Affairs
and Energy
on the basis of a decision
by the German Bundestag

Németország
Egyszerűen barátságos
www.germany.travel

Itt nyugodtan elállhat a lélegzete! Üdvözljük Németország mesés természet- és túraparadicsomaiban. Itt igazán sok a felfedeznivaló: lélegzet-elállító sziklaformációk, egy csodaszép növény- és állatvilág és mindenütt végtelenül sok felfedezésre váró új terep. **Járja Ön is a saját útját: www.germany.travel/natural-landscapes**

Természeti szépség

HELYI TERMÉK- MINTAPROGRAM A DÉL-DUNÁNTÚLON

A helyi termékek előtérbe kerülése nemcsak a magyar, hanem a helyi gazdaságot is erősíti, hiszen a vásárolt termék ellenértéke belföldön és nem utolsósorban helyben marad. Ma már nem(csak) az ár az elsődleges választási szempont vásárlás alkalmával; egyre több vásárló keresi tudatosan a magyar és a helyi terméket.

Ezt a tendenciát felismerve, a Magyar Turizmus Zrt. gesztorálásával a 2012-es évben helyi termék-mintaprogram valósult meg a dél-dunántúli régióban. A Magyar Turizmus Zrt. a programban a koordinációs tevékenységet vállalta fel, azaz a turisztikai szolgáltatók ráhangolását a helyi termékek felhasználásának szemléletére, a helyi termék-kínálat feltárását és azok bemutatását, közvetítését az érintett partnerek felé.

A kereslet (a vendéglátásban érintett turisztikai partnerek) és a kínálat (mintegy 300 helyi termelő) felmérése és elemzése után a hajlandóságot mutató szolgáltatókkal referencia partneri szerződések készültek, melyben vállalták a helyi termék felhasználását tevékenységük során, illetve azt, hogy a készülő marketingeszközök terjesztésében segítenek, a kapcsolódó rendezvényeken pedig aktívan részt vesznek.

Így került sor 2012-ben a Dél-Dunántúl első helyi termék-börzéjére is, amelyet azóta is minden évben megrendez a régió marketing igazgatósága.

A mintaprogram segítségével elkészült marketingeszközök – a helyi termék védjegyet szimbolizáló zománc tábla (amely maga is helyi termék), a termelőkről és termékekről készült fotók, a kiadvány és a fogyasztói igények felmérése alapján készült honlap, valamint a kialakított helyi termék-útvonalak segítségével azóta egyre hangsúlyosabb szerepet kapnak a régió gasztronómiai értékei.

GASZTRO
élmények éve 2016

A Magyar Turizmus Zrt. a 2016-os évet a Gasztróélmények Évének nyilvánította. Az ország gasztronómiai és turisztikai kínálatáról, programjairól bővebb információ a www.itthon.hu és a www.gasztrouelmeny.hu oldalon érhető el.

otpbank
Gourmet
FESZTIVÁL

2016. MÁJUS 12-15.
MILLENÁRIS PARK

FŐSZEREPBEN
A HAL- ÉS
VADÉTELEK

A LEGJOBB

ÉTTERMEK / CUKRÁSZDÁK / PÉKSÉGEK
BORÁSZATOK / STREET FOODOSOK

EGY IDŐBEN, EGY HELYEN

WWW.GOURMETFESZTIVAL.HU

OJOS DEL SALADO, 6893m.

Chile-Argentína, 2016. február 25.

www.eupolisz.hu

HA UNOD AZ IPARI TURIZMUST!

TERMÉSZETJÁRÓ UTAZÁSOK, OUTDOOR TÚRÁK,
TREKKINGEK, KÖRUTAK AZ EGÉSZ VILÁGON.

Eupolisz Utazási Iroda

8200 Veszprém, Szeglethy u. 1. | +36/88/871728

Hatósági engedélyszám: U-000463

SZERZŐINK

Dudda Roland (1978) agrármérnök, trópusi mezőgazdasági szakmérnök. A Bécsi Agrártudományi Egyetem munkatársaként mezőgazdasági kísérletekkel foglalkozik. Utazásai során trópusi-szubtrópusi országok mezőgazdaságát tanulmányozza

Erdélyi Péter (1960) dokumentumfilm-készítő. A Lomonoszov Egyetem történelem-néprajz szakára járt, számos elemző, főként néprajzi filmet készített világszerte

Francisc László (1984) építészmérnök, fotográfus, egyetemi oktató, a Magyar Csillagászati Egyesület tagja. Csillagászati képzéssel 2003 óta foglalkozik, szakterülete az asztrofizikai érdekességek esztétikus bemutatása. A hazai asztrofotózás mozgalom egyik fő szervezője

Jakab Gusztáv (1975) biológus, a Szent István Egyetem GAEK egyetemi docense. Szakterülete a Kárpát-medence virágos növényeinek rendszertana, valamint a negyedidőszaki klíma- és vegetációfejlődés. Kutatásai mellett különösen fontosnak tartja az eltűnő természeti értékek fényképes dokumentálását

Kálló Péter (1978) a Metropolisz fotóriportere, a Földgömb fotográfusa, számos rangos díj nyertese. A 2015-ös Magyar Sajtófotó pályázaton A Földgömbben megjelent képeivel két első díjat is nyert. A 2016-os Atacama-expedíció fotója, operátora. Fotóblogja: kallopetter.hu

Karácsonyi Dávid (1981) geográfus, szakterülete a terület- és településfejlesztés. Kedvenc tájai a Szovjetunió iparvidékei, de hosszabb időt töltött ösztöndíjként Kelet-Ázsiában is. Az MTA CSFK Földrajztudományi Kutatóintézetének munkatársa

Ladányi Tamás (1972) asztrofotós, tanár, a „The World At Night” nemzetközi elit fotográfusszervezet tagja. Munkájában a csillagászat és a földrajz kapcsolatának megjelenítésére fókuszál, művészeti aspektusból és tudományos ismeretterjesztés céljából

Michalkó Gábor (1969) geográfus, turizmuskutató. Az MTA CSFK Földrajztudományi Intézet tudományos tanácsadója, a Budapesti Corvinus Egyetem Marketing és Média Intézetének egyetemi tanára

Mócsi Gábor (1994) elvégezte a MÜOSZ és a Práter utcai képző fotós szakjait, majd szabadúszó fotóriporterként kezdett dolgozni magazinoknál, valamint tagja volt a Sziget fesztivál hivatalos fotós csapatának is. 2015-ben Chicagóba költözött, fotográfusként dolgozik

Rátz Tamara (1969) közgazdász, turizmuskutató, a Kodolányi János Főiskola Turisztikai és Gazdaságtudományi Intézetének igazgatója. Aktuális kutatási területe a kreativitás és az innováció megjelenése a turizmusban, illetve a felelősségteljes turizmus vizsgálata

Schneller Krisztián (1975) okleveles környezetgazdálkodási agrármérnök, térinformatikai szakmérnök, korábban a VÁTI, jelenleg a Lechner Tudásközpont vezető térségi tervezője. 1999 óta foglalkozik területi tervezéssel, azon belül főként környezeti vonatkozású tématerületekkel, úgymint éghajlatváltozási sérülékenységvizsgálat, zöld-infrastruktúra, földhasználatelemzés

Szirmai Gábor „Esztéta-, mérnöki és újságírói végzettségem van, ami nem sokat ér. Ezzel szemben restaurátorként, muzeológusként azonosítanám magamat. Speciális érdeklődési területem a historikus építészet, a léghajózás, a hangrögzítés, a tengeralattjáró-technika. Életművem, kézirataim a múzeumom leégésekor megsemmisültek. Legmagasabb képzettségem a gőzgépek területén van. A teleket a trópusokon töltöm, vasúttörténeti bűváratokkal.”

FOTÓ: LANTAI-CSONT GERGELY

LANTAI-CSONT GERGELY: MURSZIK – AZ OMÓ VÖLGYÉNEK HARCOSAI

Az ajakkorong hiánya a lustaság színonimája a murszik körében. Csupán néhány esetben történik ez meg, de alkalomadtán a férj lecsökkentheti a hozományának szánt marhacsorda méretét, ha a lány ajkai nincsenek kellően nagyra tágítva vagy átlyukasztva. Állattartó nép lévén, szintén a marhákhöz kapcsolódik az a hiedelem is, hogy az ajaktágítót viselő nők egészségesebb teheneket gondoznak, amelyek így jóval több tejet adnak.

LEÉL-ÖSSY SZABOLCS–GALGÓCZI TAMÁS: FELHŐK FÖLÖTT PERZSIÁBAN

FOTÓ: LÁSZLÓ PÉTER

Damavand. A 4250 méteren álló menedékházba érve komoly tömeget találunk. Úgy érezzük magunkat, mint a földönkívüliek. Egyrészt nem látunk egyetlen európaít sem, és úgy nézünk ki, mint a hajléktalanok az úrhajósok mellett. Sokadik alkalommal figyelmzettetnek, hogy ez a bakancs itt nem lesz jó...

FOTÓ: SELMECZI DÁNIEL

SZIGETI-BÖRÖCZ FERENC: BUDAPEST OUTDOOR

Fővárosunk kiváló adottságait fekvésének – például a Dunáig ereszkedő Budai-hegységnek – köszönheti. Budapest e kevésbé ismert arcának felfedezéséhez legtöbbször elég, ha követjük a természetjárókat és a sílécet cipelőket a Széll Kálmán tértől, a túlméretes hátizsákkal közlekedő siklóernyősöket, a terepfutókat, barlangászokat és sziklamászókat a 65-ös buszon, vagy a bicikliseket a Fogaskerekűn.

ALAPÍTVÁ: 1872

1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Telefon: (1) 231-4040.
Fax: (1) 231-4045
Honlap: www.foldrajzitasasag.hu
E-mail: info@foldrajzitasasag.hu

Elnök: Dr. Gábris Gyula
Alelnökök: Dr. Kovács Zoltán
Dr. Michalkó Gábor
Főtitkár: Dr. Mari László
Ügyvivő: Heiling Zsolt
Titkár: Erőss Ágnes

Szakosztályok:
Biztonságföldrajzi és Geopolitikai Szakosztály, Expedíciós Szakosztály, Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Szakosztály, Hegymászó Szakosztály, Oktatás-módszertani Szakosztály, Egészségföldrajzi Szakosztály, Természetföldrajzi Szakosztály, Térképészeti Szakosztály, Turizmusföldrajzi Szakosztály, Földrajztanári Szakosztály

Területi osztályok:
Bakony–Balaton-vidéki Osztály (Veszprém)
Borsodi Osztály (Miskolc)
Debreceni Osztály
Dél-dunántúli Osztály (Pécs)
Duna-völgyi Osztály (Szekszárd)
Eger–Bükk-vidéki Osztály
Gyöngyös–Mátra-vidéki Osztály
Kisalföldi Osztály (Győr)
Kiskunsági Osztály (Kecskemét)
Közép-dunántúli Osztály (Székesfehérvár)
Körös-vidéki Osztály (Békéscsaba)
Nyírségi Osztály (Nyíregyháza)
Nyugat-magyarországi Osztály (Szombathely)
Szegedi Osztály
Székelyföldi Osztály (Csíkszereda)
Tolna megyei Osztály (Dombóvár)
Zalai Osztály (Nagykanizsa)

Könyvtár és gyűjteményei:
1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Tel.: (06-1) 309-2600/1443
(2015. november 15-től határozatlan ideig zárva tart.)

Az éggömböt tartó Atlasz a Magyar Földrajzi Társaság védjegyként bejegyzett jelképe

Lapalapító (1929):
Dr. Milleker Rezső

Az új sorozat újraindítói (1999):
Dr. Nemerikényi Antal
és Farkas Péter

1929–1933, felelős szerkesztő:
Dr. Milleker Rezső

1934–1944, szerkesztők:
Dr. Baktay Ervin és Dr. Kéz Andor

1999–2005, főszerkesztő: Dr. Nemerikényi Antal

2005–2006, főszerkesztő: Dr. Vojnits András

2006-tól főszerkesztő: Dr. Nagy Balázs

Milyen lesz a világunk 2050-ben? Hová tart a technológia?
Milyen tudományos és mérnöki vívmányok fogják befolyásolni életünket?
Tarts velünk egy elképesztő utazásra... a jövőbe!

Fedezd fel! Föld 2050
Új részekkel minden hétköznapi 21:00-kor az OzoneNetwork műsorán

OzoneNetwork
A környezetbarát tévé

Van még a világban felfedeznivaló!

Az új Multivan Edition 30.

Az új Multivan éppen olyan sokoldalú, mint vezetője és utasai. Kiváló választás nyaralásra, hétvégi kikapcsolódásra akár nagy családdal is, ugyanakkor exkluzív, színvonalas közege a fontos üzleti tárgyalásoknak. A minden igényt kielégítő autó Edition 30 változatának már első pillantásra szembeötlő sportossága laza eleganciával társul, ragyogó fehér alapszínét stílusosan egészítik ki a karakteres, fekete tetőfényezés, a színezett ablakok, a LED-es fényszórók és a 17"-os könnyűfém kerekek. De a mutatós külső nem minden! Az Edition 30 modellek felszereltségének részei a legújabb vezetőasszisztens-rendszerek és a „Composition Media” rádió színes kijelzővel és számos digitális szolgáltatással.

Volkswagen

A Multivan Edition 30 motorizáltságtól függő, kombinált átlagfogyasztása: 5,9-9,2 l/100 km, CO₂-kibocsátása: 153-212 g/km. Az üzemanyag-fogyasztási és CO₂-kibocsátási értékek az előírt szabvány (715/2007/EK rendelet) jelenleg érvényes változata szerint kerültek meghatározásra. Az értékek összehasonlítási alapként szolgálnak más járműtípusokkal szemben, nem szavatolják a jármű valós üzemanyag-fogyasztását. A képen látható gépkocsi extra felszereltséget tartalmazhat.